

PITKÄAIKAISTYÖTTÖMIEN AKTIVOINTITOIMET

KUNTANÄKÖKULMASTA

Pienen kunnan haasteet nyt ja tulevaisuudessa

Pirjo Portman

Jyväskylän yliopisto

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian

laitos

Sosiaalityö

Pro gradu -tutkielma

Lokakuu 2014

TIIVISTELMÄ

PITKÄAIKAISTYÖTTÖMIEN AKTIVOINTITOIMET KUNTANÄKÖKULMASTA

Pienen kunnan haasteet nyt ja tulevaisuudessa

Pirjo Portman

Sosiaalityö

Pro gradu -tutkielma

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Ohjaaja: Marjo Kuronen

Lokakuu 2014

Tutkimuksessani selvitän Paraisten kaupungin pitkäaikaistyöttömien työllistymistä ja sen vaikutuksia kuntatalouteen. Tutkimuksessa tarkastellaan työttömien aktivointia, kuntouttavan työtoiminnan selvitystä ja työpaikkojen mahdollisuutta ottaa töihin pitkäaikaistyöttömiä.

Olen kerännyt aineistoa yhdeksässä asiantuntijahaastattelussa, joita olen tehnyt teemahaastatteluna. Haastateltavina ovat olleet Paraisten kaupungin sosiaalijohtaja, sosiaalilautakunnan puheenjohtaja, sosiaalityöntekijöitä, nuortenpajan toiminnanjohtaja, työllisyyskoordinaattori, työllisyysohjaaja ja muutama esimies kaupungin eri yksiköistä. Aineistona käytän lisäksi Paraisten kaupungin tilastotietoja, joita olen saanut kaupungin tiedostoista sekä Kelan tiedoista.

Analysointimenetelmänä käytin sisällönanalyysia. Saatuja tuloksia peilaan aiheesta tuotettuun aikaisempaan tutkimusaineistoon.

Tutkimuksen tuloksina todetaan, että Paraisten kaupunki on hoitanut pitkäaikaistyöttömien työllistämisen varsin hyvin verrattaessa naapurikuntien työttömien määriin. Asiaan ollaan panostamassa lisää, jotta kunta välttyisi kohtuuttoman suurilta työttömyyskorvauksista maksettavilta sakkomaksuilta. Kaupungille ollaan myös palkkaamassa henkilö, joka paneutuu aikuisväestön eli yli 29-vuotiaiden työllistämiseen. Aktivointeja ja aktivointisuunnitelmia voidaan tehdä kaikille, joille ne ovat tarpeen. Aktivointisuunnitelmien tekoon osallistuu asiakkaan lisäksi TE-toimiston virkailija sekä työllisyyskoordinaattori tai sosiaalityöntekijä.

Suurin puute Paraisten kaupungissa on se, että kaupungista puuttuu pitkäaikaistyöttömien toimintakeskus. Jos pitkäaikaistyöttömät eivät pääse muualle töihin, he voisivat työskennellä toimintakeskuksessa. Keskuksessa olisi paikka myös mielenterveys- ja päihdekuntoutujille.

Haastatellessani eri henkilöitä huomasin, kuinka vähän monin paikoin tiedetään kuntouttavasta työtoiminnasta ja pitkäaikaistyöttömien työllistymisestä. Valtion kaavailemat uudistukset työmarkkinatuen rahoitukseen ja kuntien maksuosuuden kasvaminen tuovat lisäpainetta, joten työllistymiseen tulisi panostaa voimakkaammin.

Avainsanat: pitkäaikaistyöttömyys, kuntouttava työtoiminta, aktivointi, kuntanäkökulma.

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	5
2. KUNTIEN ROOLI PITKÄAIKAISTYÖTTÖMIEN AKTIVOINNISSA	9
2.1 Kunta työllistäjänä, historiaa	9
2.2 Laki kuntouttavasta työtoiminnasta	11
2.3 Kasteohjelma	13
2.4 Uusia keinoja etsimässä	15
2.5 Työttömien työkyvyn arviointi	16
2.6 Kuntien suhtautuminen kuntouttavaan työtoimintaan	18
2.7 Sosiaalityön muuttunut työn rooli aktivoinneissa	20
3. PITKÄAIKAISTYÖTTÖMIEN AKTIVOINTI TUTKIMUSTEN VALOSSA	23
3.1 Pakkoa vai vapaaehtoista	23
3.2 Viranomaisyhteistyö	27
3.3 Kuntouttavan työtoiminnan taloudellisia vaikutuksia kunnille	28
3.4 Kuntouttavan työtoiminnan vaikutuksia pääkaupunkiseudulla	32
3.5 Heikossa työmarkkina-asemassa olevat Euroopassa	25
3.5.1 Ruotsin malli	39
3.5.2 Saksan malli	40
4. TUTKIMUSONGELMA	43
5. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	45
5.1 Haastattelut	46
5.2 Tulosten analysointi	48
5.3 Tutkimusetiikka	49
5.4 Käytetyt tilastot	50
6. PARAISTEN KUNNAN KUNTOUTTAVA TYÖTOIMINTA	51
6.1 Paraisten kunnan eri työllistymismuodot	51
6.2 Kunnan osarahoittaman työmarkkinatuen osuudet Varsinais-Suomessa	53
6.3 Kunnan osarahoittaman työmarkkinatuen osuudet ikäryhmittäin	55
6.4 Kuntien aktivointiaste Varsinais-Suomessa	56
6.5 Silta-projekti	57

6.6 Haastatteluiden satoa	58
6.6.1 Kaksikielisyys ja pitkät matkat	60
6.6.2 Yhteistyö kunnan sisällä	61
6.6.3 Parannusehdotuksia	62
6.6.4 Kierrätyskeskus ja Nuorten työpaja	64
6.6.5 Työpaikkojen löytyminen	65
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	66

LÄHTEET
LIITTEET

1. JOHDANTO

Pitkäaikaistyöttömyys puhuttaa ihmisiä mediassa ja kuntien päättävissä elimissä. Moni henkilö on myös saanut omakohtaista kosketusta työttömyyteen. Työskentelen sosiaalityöntekijänä, ja tehtäviini kuuluvat toimeentulotukipäätökset, päihdekuntoutukseen ohjaus ja aktivointitoimenpiteet. Olen myös itse tekemisissä asiakkaiden aktivointitoimenpiteiden kanssa, ja yhteistyö esimerkiksi työvoimaviranomaisten kanssa on tiivistä.

Työ asiakkaiden kanssa on mielenkiintoista ja erittäin haastavaa ihmisten erilaisten elämäntilanteiden vuoksi. Suuren haasteen työhön tuo työpaikkojen löytyminen ja asiakkaan motivointi toimenpiteisiin. Työssäni olen huomannut, kuinka työhön pääsemisellä on ihmistä piristävä vaikutus. Osa on saanut kuntouttavan työn jälkeen normaalia palkkatyötä tai hakeutunut saman alan koulutukseen.

Tarkoitukseni on tutkia työhön aktivointia lähinnä kuntatyönantajan näkökulmasta. Aikaisemmin sosiaalitoimistot eivät ole nykyisessä määrin osallistuneet työllistämiseen. Laki kuntouttavasta työtoiminnasta (189/2001) velvoitti kuntia aluksi työllistämään nuoria alle 25-vuotiaita. Vuonna 2010 se laajeni koskemaan myös yli 25-vuotiaita. Sosiaalitoimiston asiakkaina on vanhempia henkilöitä, jotka ovat olleet jo pitkään työelämän ulkopuolella. He ovat jo pudonneet Kelan peruspäivärahan piiristä ja mahdollisesti eläneet useita vuosia toimeentulotuen varassa.

Tällä hetkellä vakiintunut käytäntö on, että sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja osallistuvat aktivointipalaveriin yhdessä työvoimaviranomaisen ja asiakkaan kanssa. Palaverissa pohditaan asiakkaan elämäntilannetta, hänen mahdollisuuksiaan työllistyä ja eri vaihtoehtoja. Monissa kunnissa on myös työvoiman palvelukeskuksia, joissa työvoimaviranomaisten ja sosiaalityöntekijöiden palveluita saa samasta pisteestä. Näin voidaan tehdä yhteistyötä.

Kuntanäkökulman olen valinnut lähinnä sen vuoksi, että minua kiinnostaa pienen kunnan selviytyminen, kun valtiovalta asettaa lisää vaatimuksia. Suunnitelmissa on, että kunnat alkavat osallistua enemmän pitkäaikaistyöttömien ns. sakkomaksujen maksamiseen ja jo lyhemmän työttömyysjakson jälkeen. Selviytyvätkö pienet kunnat näistä maksuista, ja onko kunnilla riittäviä resursseja tarjota kuntouttavan työtoiminnan paikkoja. Oman haasteensa asiaan tuo lisäksi Työvoimahallinnon uudistus, joka uhkaa pienempien paikkakuntien TE-toimistoja.

Pitkäaikaistyöttömät ovat kunnille taloudellinen rasite, sillä kunnat joutuvat maksamaan puolet työttömyydestä aiheutuvista kustannuksista. Kunnan työllistäessä pitkäaikaistyöttömän kuntouttavaan työtoimintaan, kunnalla on oikeus saada valtiolta korvausta 10,09 € toteutunutta työpäivää kohden. Voisi ajatella, että säästöä syntyisi myös pois jääneistä terveydenhoitokustannuksista esimerkiksi mielenterveyden osa-alueella, sillä työhön osallistuminen kohentaa asiakkaan elämää monesta näkökulmasta.

Asenteet työttömiä kohtaan ovat koventuneet vuosien saatossa, ja heitä on pidetty jopa laiskoina. Ehkä tämä pitää jonkin kohdalla paikkansa, mutta rakenteelliset seikat ovat yksi suuri työelämää muokannut tekijä. Työpaikkoja on siirtynyt paljon muihin maihin, ja työn vaativuus on muuttunut. Työntekijöiltä vaaditaan monipuolista osaamista ja joustavuutta. Sanotaan, että jokainen on oman onnensa seppä. Aina tilanteet eivät kuitenkaan mahdollista omien kykyjen käyttämistä, ja meitä ihmisiä on monenlaisilla taidoilla varustettuja. Kautta koko poliittisen kentän kuitenkin hyväksytään, ettei ihmisiä pidä jättää ongelmiansa kanssa yksin. (Arnkil, Spangar & Jokinen 2012, 16–18.)

Ihmisten omaa vastuuta peräänkuulutetaan monella elämän alueella. Työttömyyskorvauksen saamisen ehtoja on kovennettu. Jos ei toimi kuten on sovittu, seuraa karenssi. Tämä tarkoittaa sitä, että tietyn aikaa korvausta ei makseta. Jos asiakas on myös toimeentulotuen asiakkaana, tämä vähentää lisäksi toimeentulotuen perusosaa. Asiakkaiden hakiessa toimeentulotukea heitä tulisi tukea ja aktivoida työelämään. (Hiilamo ym. 2004, 5; Kuivalainen 2013.)

Verrattaessa muutaman vuosikymmenen takaiseen aikaan, työelämä on kokenut suuria muutoksia. Työelämän vaatimukset ovat koventuneet. Vaatimuksina ovat nopeus, innovatiivisuus ja joustavuus. Pitää olla runsaasti koulutusta ja teknistä tietämystä ainakin tietokoneen käytöstä. Globalisaatio on tuonut omat haasteensa työelämään. Päätöksenteko saattaa olla maapallon toisella puolella, ja työntekijän täällä kaukana Pohjolassa tulee vain sopeutua. Se on johtanut työntekijöiden edunvalvonnan kovan koetuksen eteen. Työelämää kuvaa nykyisin pätkätyöt ja erilaiset projektiluontoisesti tehtävät työt, joihin palkataan henkilöitä vain määräajaksi. (Julkunen 2008: 109–113)

Tilanne on hankalin henkilöillä, joilla on vähän koulutusta ja jotka ovat vailla ammattitutkintoa. He ovat heikoimmassa asemassa, sillä he saavat pätkätöitä, heikosti arvostettuja ja palkattuja töitä, jotka eivät kelpaa muille. Useasti heikkoon työmarkkina-asemaan liittyy myös alkoholismia, päihteiden käyttöä, asunnottomuutta ja mielenterveysongelmia. Moni on yksinäinen, ilman perhettä tai eronnut.

Haluan tutkimuksessani tutkia pitkäaikaistyöttömien kuntouttavaa työtoimintaa pienessä Paraisten kaupungissa. Paraisten kaupunki on pieni saaristokaupunki Varsinais-Suomessa. Kuntaliitosten johdosta kaupunkiin on liitetty Nauvon, Korppoon, Utön ja Iniön kunnat. Kuntaliitoksen myötä asukasluvuksi tuli noin 15 500 henkilöä. Kuntaa leimaa vahvasti kaksikielisyys: suomea puhuvia on 41 %, ruotsinkielisiä 58 % sekä 1 % muita kieliä puhuvia. Parainen on mökkikunta. Kunnan alueella on yli 8 000 kesämökkiä, mikä näkyikin kesäisin kaupunkikuvassa. (www.parainen.fi)

5 545 km² pinta-ala muodostuu kaupunkialueesta ja yli 10 000 saaresta. Alueesta on 80 % vettä, mikä asettaa liikkumiselle suuren haasteen. Kelirikkoaikana kaukaisempien saarien asukkaat voivat joutua olemaan eristyksissä. Liikkuminen aiheuttaa hankaluuksia työhön ja kouluun kulkijoille. Työttömyysaste Paraisilla on vuoden 2012 talousarvion mukaan kuitenkin vain 4,9 %, kun se koko maassa on 9,5 %. Työttömyysaste Varsinais-Suomen alueella on 8,7 %. (www.parainen.fi)

Paraisten elinkeinorakenne on monipuolinen. Kaupungissa on suurta teollisuutta kuten kaivostoimintaa, ja tämän lisäksi on monen alan pienyrityksiä. Alueelle tärkeä matkailu on erityisesti maininnan arvoinen elinkeino.

Tutkimukseni sijoittuu ajallisesti otolliseen ajankohtaan. Viime aikoina mediassa on ollut kirjoituksia pitkäaikaistyöttömien aktivoinnista työelämään, ja erityisesti siitä, mitä se tulee maksamaan. On myös suunnitelmia muuttaa kuntouttavan työtoiminnan lakia sekä sitä, kuka maksaa työmarkkinatukea pitkään työttömänä olleille. Tällä hetkellä 500 päivää työttömänä olleen tuesta maksaa puolet kunta ja puolet valtio. Vuodelle 2015 kaavailtu kuntien uusi ohjausjärjestelmä muuttaa valtionosuuksia ja peruspalveluita. (Kietäväinen 2013: 2)

Timo Kietäväisen pitämässä foorumissa mainitaan, kuinka kuntien työmarkkinatukimenot kasvavat huomattavasti. Kunnat tulisivat osallistumaan jo 300 päivää työttömänä olleiden maksuihin.

Haluaisin, että tutkimukseni olisi kiinnostava ja hyödyllinen osoitus siitä, että kunnissa kannattaa panostaa aktivointitoimenpiteisiin. Paraisilla asia on konkretisoitunut, sillä kaupungille on palkattu henkilö, joka paneutuu ainoastaan kuntouttavaan työtoimintaan. Aiemmin näitä töitä teki henkilö, jolle on kuulunut muitakin töitä, joten panostus on ollut pientä. Keväällä 2014 työntekijäjoukkoon on tullut lisäksi työllisyysohjaaja. Hän erikoistuu työllistämään henkilöitä, joilla on mahdollisuus työllistyä palkkatyöhön yksityissektorille.

Tutkimuksen aluksi kerron tutkimuksen taustaa ja mikä on saanut minut kiinnostumaan aiheesta. Tämän jälkeen esittelen muita tutkimuksia kuntouttavasta työtoiminnasta sekä kerron, kuinka muualla Euroopassa hoidetaan pitkäaikaistyöttömien tilannetta. Sen jälkeen esittelen varsinaisen tutkimusongelman ja kuinka olen toteuttanut tutkimukseni. Seuraavaksi kerron minkälaisia käytäntöjä ja toimia Suomessa on pitkäaikaistyöttömien tilanteiden parantamiseksi. Tämän jälkeen esittelen Paraisten kaupungin pitkäaikaistyöttömien tilanteen, olemassa olevia työpaikkoja, toiminnan vaikutuksia kaupungille ja missä olisi parantamisen varaa.

Haluan tutkimuksessani selvittää pitkäaikaistyöttömien kuntouttavaa työtoimintaa Paraisten kunnassa viiden vuoden aikana sekä mitä vaikutuksia toiminnalla on erityisesti pieneen kuntaan. Seuraavassa on luettelo tutkimuksen eri luvuista ja mitä ne käsittelevät.

Johdannossa kerron tutkimuksen taustaa. Kerron omasta työstäni kunnan sosiaalitoimistossa työhön aktivointien parissa. Luvussa kaksi on tutkimuksen taustaa ja esitelty erilaisia toimia, jotka auttavat pitkäaikaistyöttömien sijoittumisessa työelämään. Kerron myös kuntien suhtautumisesta kuntouttavaan työtoimintaan sekä sosiaalityöntekijöiden suhtautumisesta muuttuneeseen työnkuvaan aktiivoinneissa. Luvussa kolme esittelen pitkäaikaistyöttömien aktivointia tutkimusten valossa. Luvussa neljä kerron tutkimusongelmasta. Luvussa viisi on tutkimuksen toteutus. Kerron tutkimuksen kulusta, siihen liittyvistä eettisistä ongelmista ja tutkimuksen analysoinnista. Luvussa kuusi on esitelty varsinaiset tutkimustulokset. Siinä selvitän Paraisten kunnan kuntouttavan työtoiminnan tilasta ja haastattelujen tuloksista. Luvussa seitsemän on tutkimuksen johtopäätöksiä.

Aloittaessani tutkimusta syksyllä 2012 keskustelin asiasta esimieheni, aikuissosiaalityön sekä sosiaali- ja terveystoimen johtajan kanssa. Kerroin halukkuuteni tutkia kuntouttavaa työtoimintaa sekä tuoda siihen erityisesti Paraisten kunnan näkökannan. Koska asiat, joita käsittelem tutkimuksessani, ovat julkista tietoa ja en esittele asiakkaita yksilöllisesti, heillä ei ollut mitään tutkimustani vastaan.

Seuraavaksi aloin etsiä aikaisempaa tutkimusmateriaalia kuntouttavasta työtoiminnasta. Materiaalia on tarjolla paljon, ja luku-urakkaa riitti koko talveksi. Teoreettinen taustoitus oli tärkeä osa tutkimusta, ja siitä sai hyödyllistä tietoa tutkimuksen etenemiseksi.

Keväällä 2013 aloitin haastattelut ja niiden litteroinnin. Tilastotietoja keräsin Paraisten kunnan järjestelmistä ja käsin pidettävistä luetteloista. Kelan verkkosivuilta löytyi erittäin laajasti tilastoja kuntouttavasta työtoiminnasta.

2. KUNTIEN ROOLI PITKÄAIKAISTYÖTTÖMIEN AKTIVOINNISSA

2.1 Kunta työllistäjänä, historiaa

Työttömistä huolehtiminen oli 1800-luvun puolessavälissä vaivaishoitoa, josta huolehtivat seurakunnat. Vuonna 1865, kun maalaiskunnat ja vuonna 1873 kaupungit erotettiin seurakunnista, vaivaishoito siirtyi kuntien tehtäväksi. Vaivaishoitoasetuksen tarkoituksena oli, että kukin teki töitä omien voimiensa mukaan. Vuonna 1879 lakia muutettiin siten, että jokaisen tulisi elättää itsensä, mutta alaikäisiä, heikkomielisiä, sairaita ja vanhuksia auttaa kunta harkinnan mukaan. (Niemi 2012, 17.).

Ajatukset työttömyyden syistä alkoivat pikku hiljaa muuttua, koska köyhäinhoitolaki vuodelta 1922 salli myös työkykyisen työttömän avustamisen. Avustus mietittiin aina tapauskohtaisesti. (Mäntysaari 1991, 73; Saarialho 1935, 15; Louhelainen 1984 58)

Yhteiskunnallisesti työttömyyteen kiinnitettiin enemmän huomiota vuoden 1860 jälkeen, kun muuttoliike kasvoi esimerkiksi maalta kaupunkeihin. Työttömyys ei kuitenkaan ollut tämän päivän mittasuhteissa. Mallia etsittiin Ruotsista, ja ensimmäinen kunnallinen työnvälitystoimisto aloitti toimintansa Helsingissä vuonna 1903. Kunnat määrättiin asetuksella hoitamaan työnvälitystä valtion avustuksella. Kunnat hoitivat työnvälitystä noin viisikymmentä vuotta, minkä jälkeen työnvälitystoimistot siirtyivät vuonna 1956 valtion vastuulle. (Niemi 2012, 17)

Köyhäinhoitolaki määräsi kuntia perustamaan työlaitoksia, joihin pääsivät henkilöt, joilla ei ollut työtä eikä asuntoa. Lisäksi niihin joutui henkilöitä, jotka laiminlöivät perheensä elättämisen. He joutuivat olemaan pakkolaitoksessa kunnes kunnan ylläpitämän perheen elatus tuli korvattua tai henkilö kykeni huolehtimaan perheestään. Pakkotyöllistäminen päättyi vasta 1970-luvulla. Tämän jälkeen työttömät alkoivat saada rahallista korvausta työttömyyden ajalta. (Niemi 2012, 17)

Kuntien oli löydettävä työpaikkoja omista yksiköistään. Jos tämä ei onnistunut, valtio järjesti erilaisia hätäaputöitä. Vuoden 1936 jälkeen J.M. Keynes alkoi levittää Yhdysvalloissa ajatusta siitä, että työllisyys riippui paljon maailmantalouden vaihteluista ja millaista politiikkaa valtioissa harjoitettiin. Näihin liittyvät esimerkiksi julkiset investoinnit ja rakentaminen. Alettiin puhua

talouden suuremmasta suunnittelemisesta ja sosiaalivakuutuksesta. Kuntien laiminlyödessä työllistämismääränsä ne saattoivat saada sanktion. Myös valtio joutui korvaamaan kunnalle, jos kunta joutui työllistämään enemmän kuin oli tarpeen. (Niemi 2012, 18)

Toisen maailmansodan jälkeen Suomessa oli suuri jälleenrakentamisen ja sotakorvausten maksamisen aika. Teollisuus kehittyi ja tuli uusia keksintöjä, jotka loivat tavaroiden ja palveluiden kysyntää. Teollisuus tarvitsi työntekijöitä, ja perinteinen maatalousvaltainen Suomi muuttui.

Toinen murroskausi työllistymisen historiassa on 1970-luku. Tekniikan kehittymisen myötä teollisuuden työpaikat alkoivat vähentyä merkittävästi. Teollisuuden työpaikat vähenivät uudelleen 1990-luvulla, kun valmistusta siirrettiin halpamyömaihin. Toisaalta palvelualojen työpaikkojen määrät nousivat. Erityisesti sosiaali- ja terveystieteillä tapahtui merkittävää työpaikkojen kasvua, mikä lisäsi juuri naisten työpaikkojen määrää. (Kuronen 2011, 5)

Vuonna 1987 tullessa työllisyyslaissa kuntien velvollisuus oli työllistää. Valtion apu muutettiin valtionosuudeksi, kun se aiemmin oli ollut harkinnanvaraista. Nuoret ja pitkäaikaistyöttömät oli pakko työllistää. Tämän lisäksi kuntien, valtion ja yritysten tulisi yhdessä huolehtia, että alueilla riittäisi työpaikkoja. (Niemi 2012,19)

Vuoden 1984 sosiaalihuoltolain 30§ mukaan toimeentulotukea sai henkilö:

”joka on tuen tarpeessa eikä voi saada tarpeenmukaista toimeentuloa ansiotyöllään tai yrittäjätoiminnallaan, muista tuloistaan tai varoistaan, häneen nähden elatusvelvollisen henkilön huolenpidolla tahi muulla tavalla ”

Uutta tässä laissa oli, että yrittäjät mainittiin tuen saajiksi, vaikka heille oli myönnetty tukea myös aikaisemmin. (Mäntysaari 1991, 75)

Työmoraalin valvonta on Mäntysaaren mukaan myös ollut osa sosiaalitoimen tehtäviä. Asiakkailta vaaditaan TE-toimistosta todistus, josta ilmenee, että he ovat työnhakijoina. Asiakkaiden kanssa keskustellaan työn hakemisesta sekä heitä ohjataan ja neuvotaan. Mäntysaari (1991) kirjoittaa väitöstudiossaan, kuinka toimeentulotukea ei tarvitse maksaa työhaluttomille viitaten lain epätarkkuuteen ja ohjeisiin. (Mäntysaari 1991, 187–188) Tämän päivän ohjeet toimeentulotuesta on etuuden alentaminen 20–40 %, jos hakija ei osallistu aktivointitoimiin tai ole työnhakijana.

Kunnat hoitavat tehtäviään ja tarjoavat palveluita eri tavoin. Tämä perustuu erityisesti siihen, että kunnilla on oikeus periä veroja kuntalaisilta sekä määrätä veron suuruus. Kunnan koko ja sijainti vaikuttavat huomattavasti tarjontaan. Pienellä kunnalla on tehtävien hoitoon pienemmät

mahdollisuudet kuin suuremmilla kaupungeilla. (Mäntysaari 1991, 15–16) Tähän eriarvoisuutta aiheuttavaan seikkaan on tarkoitus puuttua juuri toteutettavassa kuntauudistuksessa.

Kuten edellisestä voi nähdä, kuntien rooli työllistäjänä on ollut jo 1800-luvulta lähtien varsin suuri. Sanktioita on myös annettu, joten tämän päivän työllistämisvelvollisuus ja menoihin osallistuminen ei ole uusi asia.

2.2 Laki kuntouttavasta työtoiminnasta

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta tuli voimaan vuonna 2001. Lain voimaantuloa edelsi 1990-luvun suuri lama ja suuret työttömien joukot. Taloudellinen tilanne oli Suomessa erittäin vaikea, ja rakenteelliset muutokset olivat johtaneet pysyviin työpaikkojen vähennyksiin. Yleinen ilmapiiri vaati myös vastikkeellisuutta erilaisiin etuuksiin. Ei katsottu hyvällä, jos nautti työttömyyskorvausta tekemättä mitään. Vastaavanlainen kehitys oli havaittavissa ympäri Eurooppaa. Laki kuntouttavasta työtoiminnasta koski vuonna 2001 alle 25-vuotiaita, ja vuonna 2010 lakia laajennettiin koskemaan yli 25-vuotiaita. Kuntouttava työtoiminta koskee henkilöitä, jotka ovat olleet työttömänä 500 päivää. (Karjalainen & Karjalainen 2011, 10)

Viime vuosina on oltu huolissaan nuorten työttömyydestä. Nuorten työttömyyteen on kiinnitetty erityistä huomiota. Nuorisotakuu on tehty juuri sen vuoksi, että nuorten työttömyyteen voidaan puuttua jo varhaisessa vaiheessa. Nuorisotakuu tuli voimaan vuoden 2013 alussa, mutta hanketta alettiin valmistella jo vuonna 2010. Hallitusohjelmassa on sovittu, että alle 25-vuotiaille sekä alle 30-vuotiaille vastavalmistuneille pitäisi tarjota työ-, harjoittelu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka. Tämän tulisi tapahtua kolmen kuukauden aikana työttömyyden alkamisesta. (Työ- ja Elinkeinoministeriö 2013)

Nuoren työttömän kanssa laaditaan työllistymissuunnitelma, joka sisältää konkreettisia toimia, joilla työllistymistä edistetään. Edellä mainittujen toimien lisäksi nuorelle voidaan tarjota myös työnhakuvalmennusta, starttirahaa yrityksen perustamiseen tai palkkatuettua työtä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2011)

Nuoria työttömiä ja ilman koulutusta olevia oli vuonna 2011 noin 40 000. Heillä ei ole peruskoulun lisäksi muuta koulutusta. Vertailemalla eri koulutustaustaisten työttömyyttä, perusasteen koulutustaustan omaavien nuorten työttömyys oli korkeinta. Työttömyys oli yleistä myös

keskiasteen, ammatillisen ja alimman korkea-asteen nuorilla. Korkeamman asteen koulutuksen omaavilla työttömyys oli alhaisinta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2011)

Vertailtaessa eri-ikäisten alle 25-vuotiaiden tai 25–29-vuotiaiden työttömyyttä, perusasteen koulutuksen omaavien keskuudessa ei ole suuria eroja. Keskiasteen tutkinnon suorittaneiden ja esimerkiksi ylioppilastaustaisten osalta nuorempien työttömyys on yleisempää, kuten myös ammatillisen tai alimman korkean asteen koulutuksen saaneilla. Korkean asteen koulutuksen saaneiden 25–29-vuotiaiden ryhmässä työttömyys oli yleisempää. Jos verrataan nuorten työttömyyttä ammattialoittain, suurimmat työttömyysluvut ovat konepaja- ja rakennusmetallialalla. Toisena on sähköala, jonka jälkeen tulevat talonrakennusala sekä ja majoitus- ja suurtalousala. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2011)

Päätöksentekoa on siirretty yhä enemmän kunnille. Laki kuntouttavasta työtoiminnasta edellytti, että kunnat osallistuvat työttömien aktivoimiseen ja järjestävät heille työpaikkoja. Samalla sosiaalitoimistot arvioivat työkykyisyyttä yhteistyössä terveydenhuollon kanssa. Pitkäaikaistyöttömillä on usein monenlaisia elämänhallintaongelmia.

Työttömän henkilön oltua työttömänä 500 päivää, päivärahan maksamiseen osallistuu myös asuinkunta. Tällä kunnalle määrätyllä maksulla kiirehditään kunnan osallistumista henkilön työllistämiseen. Työttömälle tehdään työvoimatoimistossa aktivointisuunnitelma yhdessä sosiaalitoimiston sosiaalityöntekijän kanssa. Siihen kirjataan työpaikasta päätetyt toimenpiteet, työn kesto ja yhteyshenkilö. Kuntouttava työtoiminta voi kestää 3–24 kk, 4–6 tuntia päivässä viitenä päivänä viikossa.

Aktivoinnissa on ollut käytännössä keppi ja porkkana -politiikka, vaikka sen vaikutuksista ei ole selvää näyttöä. (Ukkola-Kettula 2000; Keskitalo ym. 2000; Palola ym. 2012; Kuivalainen 2013) Toimeentulotukea korostetaan viimesijaisena tukimuotona, jos ensisijaiset tuet eivät riitä kattamaan elämisen menoja. Keppinä käytetään toimeentulotuen perusosan alentamista 20–40 %, mikäli hakija ei osallistu aktivointitoimiin. Kannustimina on, että kuntouttavassa työtoiminnassa oleva saa ylläpitokorvausta ja toimintarahaa (nykyään kulukorvaus), joita ei huomioida tuloina toimeentulotukilaskelmassa. Lisäksi vuonna 2002 tuli voimaan etuoikeutettu ansiotulo, jonka myötä ansiotuloista jätetään huomioimatta 20 % tai korkeintaan 100 €, nykyään 150 €. (Kuivalainen 2013) Vuonna 2014 tulee voimaan laki, jonka ansiosta työtön voi ansaita 300 €, jota ei huomioida toimeentulotuessa. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014)

Viime aikoina julkisuudessa on alettu puhua osallistavasta sosiaaliturvasta. Joulukuussa 2013 asetettiin työryhmä miettimään sosiaaliturvan kehittämistä ja osallistuvuutta. Sen tarkoitus on miettiä osallistavan sosiaaliturvan sisältöä, tehdä ehdotuksia toimeentuloturvaan ja palvelujärjestelmiin, miettiä sosiaaliturvan rahoitusta, järjestämisvastuuta ja tarvittavia lakiuudistuksia sekä käynnistää pilotti. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014, 4)

Työttömyyden vähentämiseksi on käynnissä useita erilaisia kehittämishankkeita ja sen myötä voimassaolevien lakien uudistuksia. Tämä ilmenee seuraavasta: Työelämäosallisuuden kehittäminen sosiaalihuollossa (TEOS), Työllisyyspoliittinen kuntakokeilu, Valtakunnallinen työvoiman palvelukeskus (TYP) -toimintamallin lakisäätöistäminen ja verkoston rakentaminen, Työmarkkinatuen rahoitusuudistus, Ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien pitkäkestoinen palkkatuki, Väilyömarkkinoihin liittyvät kehittämishankkeet, Sosiaalisten yritysten toimintamallin kehittäminen, Työpankkikokeilu, Osatyökykyiset työssä -ohjelma ja Nuorisotakuu. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2014, 5)

Osallistavasta sosiaaliturvasta on kirjoittanut blogissaan myös Olli Kangas (2014). Hän kertoo vastaavista toimista Tanskassa. Kangas on Kansaneläkelaitoksen tutkimusprofessori ja myös mukana Suomessa aloitetun osallistavan sosiaaliturvan kehittämisen työryhmässä. Laki velvoittavasta sosiaaliturvasta astui Tanskassa voimaan 1.1.2014. Tanskassa lakia on suunniteltu pitkään ja sillä on suuri kannatus paitsi yleisön joukossa myös työttömien itsensä keskuudessa. Kritiikkiä laki on myös saanut pakkotyöstä. (Kangas 2014)

2.3 Kaste-ohjelma

Työllisyystilanne huolettaa työntekijöitä ja työnantajia. Hallitus ja muut julkisen sektorin päättäjät ovat huolissaan väestön eläköitymisestä ja esimerkiksi työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneiden määrästä. Eri ohjelmilla on pyritty miettimään, miten väestö voitaisiin pitää työkykyisenä.

Tämän vuoksi on perustettu Kaste-ohjelma eli sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma 2012–2015. Ohjelman tavoite on, että hyvinvointi- ja terveyserot kaventuvat ja sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteet sekä palvelut järjestetään asiakaslähtöisesti.

Kuten ohjelmassa todetaan, painopiste fyysisestä, sosiaalisesta ja henkisestä hoidosta on tarkoitus siirtää ennaltaehkäisyyn ja hyvinvoinnin aktiiviseen edistämiseen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012)

Kasteohjelma koostuu kuudesta osaohjelmasta:

- Riskiryhmien mahdollisuutta osallisuuteen, hyvinvointiin ja terveyteen parannetaan
- Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluja uudistetaan
- Ikäihmisten palveluiden rakennetta ja sisältöä uudistetaan
- Palvelurakennetta ja peruspalveluita uudistetaan
- Tieto ja tietojärjestelmät saatetaan asiakkaiden ja ammattilaisten tueksi
- Johtamisella tuetaan palvelurakenteen uudistamista ja työhyvinvointia

(Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 4)

Ohjelmassa kiinnitetään huomio pitkäaikaistyöttömiin, sillä he ovat vaarassa pudota kaiken ulkopuolelle. Heidän terveydenhuoltoonsa kiinnitetään enemmän huomiota ja heitä pyritään ohjaamaan esimerkiksi päihdekuntoutukseen. Jokaiselle pyritään antamaan mahdollisuus osallistua työelämään omien mahdollisuuksien mukaan ja etsiä toimeentulo. Aina paluu työelämään ei onnistu, joten silloin eläke on ainut vaihtoehto.

Kaste-ohjelman eräs tärkeimpiä asioita on köyhyyden vähentäminen ja eriarvoisuuden poistaminen. Köyhyys on ollut puheenaiheena monia vuosia, mutta usein nähdään lehdissä artikkeleita siitä, kuinka se on lisääntynyt. Pitkäaikaistyöttömyys on myös viime vuosina lisääntynyt. Työelämä on muuttunut erilaiseksi kuin mitä se oli muutama vuosikymmen sitten. Työelämää hallitsevat tänä päivänä usein epätyypilliset pätkätyöt ja erilaisiin projekteihin määräajaksi palkatut henkilöt. Näiden vuoksi ihmiset eivät voi tehdä suunnitelmia kovin pitkällä tähtäimellä. Väestön ikääntyminen tuo myös haasteita niin sosiaali- ja terveyspalveluiden tarjontaan kuin työelämään. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 15–16)

Puhutaan, kuinka ihmisten tulisi viipyä työelämässä paljon pitempään, ja toisaalta joillakin aloilla on puutetta työvoimasta. Päihde- ja mielenterveyspalveluiden kehittäminen ovat tässä suuressa roolissa. Yhteistyötä kehitetään julkisen sektorin, järjestöjen ja seurakuntien sekä yritysten kesken. Uudistuksia kaivataan aikuissosiaalityön työtapoihin, ja myös sosiaalista työllistämistä sekä kuntouttavaa työtoimintaa tulee kehittää. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 20)

Kaste-ohjelmassa kiinnitetään huomiota tietojärjestelmien toimivuuteen ja eri organisaatioiden järjestelmien yhteensopivuuteen. Verkossa asioimista kuten myös etäyhteyksien käyttämistä kehitetään. Nämä auttavat niin asiakkaiden asioimista kuin työntekijöiden työtä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012: 28–29)

Tällä hetkellä kuntauudistus puhuttaa ihmisiä paljon. Asialle on puolesta- ja vastaan puhujia, mutta toisaalta hallintoa tulisi uudistaa ja palveluita tehostaa. Suomi on iso maa, ja palveluiden saatavuus sen eri osissa on erilaista. Asiakkailta on mahdollisuus valita, mistä haluavat palvelua. Lisäksi henkilökunnan saaminen vaihtelee, ja syrjäseuduille on vaikea saada työntekijöitä. Näiden asioiden vuoksi tehdään kuntarakennemuutostusta, kuntien organisaatioita sekä palvelu-uudistuksia. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 15–17)

Ohjelmassa halutaan parantaa riskiryhmien mahdollisuutta sosiaali- ja terveystalouteen sekä mahdollisuutta koulutukseen ja työntekoon. Tässä mukaan tulee esimerkiksi kuntouttava työtoiminta, jota on tarkoitus parantaa ja kehittää. Monenlaisia työkykyä parantavia asioita tullaan kehittämään. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 19–20) Näistä esimerkkinä mainittakoon mielenterveys ja päihdesuunnitelma 2009–2015 ja terveyserojen kaventamisen toimintaohjelma 2008–2011. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2012, 41)

2.4 Uusia keinoja etsimässä

Pitkäaikaistyöttömien määrä on kasvanut Suomessa jo pitkään. Tämä rakennetyöttömyys on vastaavanlaista kuin 1990-luvun laman jälkeinen työttömyys. Pitkäaikaistyöttömiä oli vuonna 2010 138 900 henkilöä. Vuotta aikaisemmin luku oli 21 400 henkilöä vähemmän. Yhtäjaksoisesti yli vuoden työttömänä olleita oli 57 000 henkilöä. Kaiken kaikkiaan Suomessa oli vuonna 2010 työttömänä 256800 henkilöä. Pitkäaikaistyöttömistä 73 % oli yli 50-vuotiaita. Yksi rakennetyöttömyyden suurimmista syistä on kansantalouden kehitys, jonka tehokkaampaa kehittämistä on vaadittu monelta taholta. Vanhojen ikäluokkien määrän kasvu on lisäksi vaikuttanut pitkäaikaistyöttömyyteen. Heistä monella ei ole riittävästi koulutusta tai koulutus on vanhentunutta. (Juvonen & Vehkasalo 2011, 18–19)

Tutkittaessa erilaisten työllisyystoimenpiteiden vaikutuksia tehokkaimpia työllistäjiä ovat työvoimakoulutus, oppisopimuskoulutus ja yksityiselle sektorille suunnattu tukityöllistäminen. Heikoimmin tuloksia toivat julkiselle puolelle suunnattu tukityöllistäminen sekä valmentava työvoimakoulutus. Työllistymiseen vaikuttavat toimenpiteiden oikea-aikaisuus ja erityisesti se, että työntekijöistä on pulaa. Monet työttömät osallistuvat erilaisiin työllisyystoimenpiteisiin monta

kertaa, ja toimenpide ja työttömyysjakso vuorottelevat usean vuoden aikana. (Juvonen & Vehkasalo 2011, 36–37)

Valtiovalta ja kunnat ovat tilanteesta huolissaan. On päätetty tehdä kuntakokeilu, jossa etsitään uusia keinoja pitkäaikaistyöttömyyden hoitoon. Kokeilu tehdään ajalla 1.9.2012 - 31.12.2015.

Kokeiluun haki kaikkiaan 127 kuntaa ja 61 erilaista hanketta. Näistä kokeiluun valittiin 23 hanketta ja 61 kuntaa. Kunnat saavat valtiolta avustusta hankkeen toteutukseen. Kuntaliiton pääsihteeri Erja Lindberg kertoo, että kaikilla valituilla alueilla on paljon työttömyyttä. Niissä on jo ennestään kehitetty omia tapoja ratkaista työttömyyttä, mutta nyt tapoja on tarkoitus kehittää lisää ja hakea hyviä yhteistyömuotoja eri hallintoalojen kesken. Lisäksi on tarkoitus kehittää työmuotoja avoimilla markkinoilla. (www.kunnat.net)

Kokeilun piiriin kuuluvat asiakkaat ovat olleet työttömänä 500 päivää. He tarvitsevat tukitoimia työllistymiseen tai ovat vaarassa syrjäytyä. (www.kuntaliitto/kuntakokeilu)

Kuntaliitossa on koottu keskeiset teemat hankkeen toteutumiselle. Työjakoa pyritään selkeyttämään eri toimijoiden kesken, jotta asiakkaiden aktivointitoimia pystytään tehostamaan. Työvoiman palvelukeskuksia kehitetään edelleen. Vajaatyökykyisten työhönsijoittumista parannetaan ja kuntouttavaa työtoimintaa kehitetään. Työvoiman saatavuutta turvataan ja asiakkaiden ammattitaitoja kehitetään. Kunta-alan työvoimantarvetta kartoitetaan ja kiinnitetään erityistä huomiota nuorten työllistämiseen. Rakennetyöttömyyden hoidossa ovat keinoina välityömarkkinat, mikä on välietappi avoimille työmarkkinoille. Työpankkitoiminta olisi yksi keino löytää helpommin osajia työpaikoille. Sosiaalista yrittäjyyttä edistetään ja sosiaaliturvaa kehitetään. (www.kuntaliitto/kuntakokeilu)

Kuntakokeilun tarkoituksena on löytää ja kehittää paikallisia mahdollisuuksia työpaikkojen lisäämiseen ja palveluiden kehittämiseen. Kokeiluun on varattu vuosittain rahoitusta 20 miljoonaa euroa. (Ihalainen 2012)

2.5 Työttömien työkyvyn arviointi

Jokaisessa kunnassa on jo nyt toiminnassa asiakasyhteistyöryhmä, jossa käsitellään asiakkaiden tilanteita. Asiakasyhteistyöryhmässä on edustaja kunnan sosiaali- ja terveydenhuollosta, TE-toimistosta ja Kelasta. Ryhmä voi tarvittaessa kysellä neuvoa ja asiantuntemusta työeläkelaitoksen

edustajalta tai muilta viranomaisilta. Ryhmässä pohditaan kyseisen asiakkaan tilannetta ja jatkon mahdollisia vaihtoehtoja. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2011) Näihin palavereihin osallistuu myös asiakas, jotta hänen mielipidettään voidaan kuulla. Ennen palaveria asiakkaalta pyydetään suostumus hänen asioidensa käsittelemiseksi.

Työttömien joukossa on monista erilaisista sairauksista kärsiviä henkilöitä, joiden sairaus hankaloittaa työntekoa tai estää sen kokonaan. Heidän tilanteensa arvioimiseksi ja kohentamiseksi on suunniteltu uusia käytäntöjä. Työ- ja elinkeinoministeriö asetti työryhmän vuonna 2010 tutkimaan ja kehittämään järjestelmää työttömien arviointi- ja terveystalvveluiden osalta. Tutkimus perustuu Jyrki Kataisen hallitusohjelmaan. Tutkimuksen pääpainona on selvittää keinoja, joilla voitaisiin parantaa henkilöiden työhön sijoittumista.

Käytännössä TE-toimisto, Kela ja kunnat sopivat järjestelyistä ja yhteistyöhenkilöistä. Ne sopivat, kuinka ajanvaraukset lääkäriille käynnistetään. Ohjeistukset käsittävät myös työttömien sairauslomat, joissa tulee esittää mielipide siitä, onko työtön työkykyinen. Siinä tapauksessa, että asiakas todetaan työkyvyttömäksi, sosiaalitoimisto avustaa häntä eläkehakemusten teossa.

Työvoiman palvelukeskuksia toimii tällä hetkellä suuremmissa kaupungeissa, mutta palvelu laajennetaan koko maahan. Palvelukeskuksissa selvitetään asiakkaiden tilanteita, ja osaaminen on samassa paikassa. Hankkeen rahoitus ym. järjestelyt ovat vielä kesken, mutta käytännön mallin pitäisi olla valmis vuonna 2014. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2011 ja 2014)

Susanna Keskinen on tutkinut pro gradu -työssään työvoiman palvelukeskusten toimintaa. Tutkimuksessa hän toteaa, kuinka tärkeää työtä keskuksissa tehdään asiakkaan hyväksi. Keskuksissa selvitetään asiakkaan tilanne kokonaisvaltaisesti, ja useamman alan asiantuntijat ovat heti saatavilla. Tutkimuksessa todetaan, kuinka tärkeää on antaa asiakkaalle tukea ja ohjausta. Sen lisäksi huolehditaan, että suunnitelmat toteutuvat käytännössä. Asiakkaalle annetaan riittävästi aikaa suunnitelman toteuttamiseen ja autetaan häntä käytännön asioissa. Mahdollisia sanktioita ei sovelleta turhantarkasti. Sosiaalityöntekijät tekevät parityöskentelyä, jonka koetaan tehostavan toimintaa. (Keskinen 2013, 64–65)

TE-toimistolla on käytännön työn päävastuu. Se tarjoaa työttömälle työvoimapalveluja sekä tarpeen tullen ohjaa henkilön sosiaalitoimen asiakkaaksi. Terveystarkastus on tässä tärkein työväline työkyvyn selvittämiseksi. Asiakas voidaan myös lähettää tarkempaan työkyvyn arviointiin Kelan tutkimusyksikköön, tai palvelu voidaan ostaa yksityiseltä tarjoajalta. Asiakkaan on mahdollista mennä tarpeen vaatiessa myös päihdekuntoutukseen tai muuhun sosiaaliseen kuntoutukseen.

Raija Kerätär ja Vappu Karjalainen tutkivat vuonna 2008 TYP:ssä eli työvoiman palvelukeskuksissa käyneiden henkilöiden ja sieltä kuntoutuslääkärille ohjattujen tilannetta. Kolmesta TYP:stä ohjattiin lääkäriin 225 henkilöä, eli noin 15 %. Heistä 65 %:lla oli mielenterveyden häiriö, eli mielialahäiriö, kehitysvamma, heikkolahjaisuus tai päihderiippuvuus. 12 %:lla oli jokin neurologinen sairaus ja 8 %:lla tuki- ja liikuntaelinsairaus. Näistä tuloksena 21 %:lle suositeltiin eläkettä, 82 %:lle kuntoutusta tai jotakin hoitoa ja vain 2 % todettiin työkykyiseksi. (Kerätär & Karjalainen 2010)

2.6 Kuntien suhtautuminen kuntouttavaan työtoimintaan

Kuntouttavasta työtoiminnasta säädetty laki aiheutti monissa kunnissa hyvinkin ristiriitaisia mielikuvia. Aiemmin työllistämisestä oli huolehtinut vain työvoimatoimisto.

Antti Parpo, Mika Ala-Kauhaluoma ja Elsa Keskitalo tutkivat kuntouttavan työtoiminnan lain vastaanottoa vuonna 2001. Tämä oli Stakesin toimesta tehty tutkimus kuntien sosiaalijohtajille ja työvoimajohtajalle. Tarkoituksena oli selvittää heidän ajatuksiaan uuden lain mukanaan tuomista haasteista. Heiltä kyseltiin kuntien valmistautumisesta uusiin velvoitteisiin ja miten he ovat resursoineet taloudellisesti. (Parpo & Ala-Kauhaluoma & Keskitalo 2001)

Kun laki kuntouttavasta työtoiminnasta tuli voimaan vuoden 2001 keväällä, sen piiriin kuuluivat pitkään työttömänä olleet alle 25-vuotiaat. Tarkoitus oli, että työvoimaviranomaiset ja kunnan sosiaalitoimi tekevät aktivointisuunnitelman yhdessä asiakkaan kanssa. Jos toimintaan ei osallistu, seuraa sanktio. Käytännössä se tarkoittaa työmarkkinatuen maksamisen lakkaamista kahdeksi kuukaudeksi tai toimeentulotuen perusosan pienenemistä 20 %:lla. (Parpo & Ala-Kauhaluoma & Keskitalo 2001, 13–14)

Tutkimukseen oli valittu 57 kuntaa sekä niiden alueilla toimivia työvoimatoimistoja. Lain tultua voimaan valmistautuminen sen toteuttamiseen oli kunnissa hyvin erilaista. Toisissa kunnissa suunnitelmia oli tehty hyvinkin laajasti, kun taas toisissa lain toteutukseen ei ollut valmistauduttu millään tavoin.

Vastanneiden kuntien joukosta valittiin seitsemän pilottikuntaa, joiden vastauksista päällimmäisiksi huolenaiheiksi nousivat resurssien riittävyys. Pelättiin, että ennestään kiireiset työntekijät eivät pystyisi tekemään enempää. Lisäksi epäiltiin, että työpaikoilla ei olisi aikaa opastaa ja neuvoa työttömiä, joten työpaikkoja olisi vaikea löytää. Sosiaalitoimen ja työvoimaviranomaisten erilaiset

toimintakäytännöt ja tavoitteet nähtiin myös hankaloittavana seikkana, minkä lisäksi molemmilla tahoilla ovat omat tietojärjestelmänsä. Työttömille järjestettävä terveydenhuollon palveluiden riittävyys ja yhteistyö terveydenhuollon kanssa mietitytti, sillä tämä toisi myös lisätyötä. Tämän lisäksi ei ollut selvää työmallia siitä, miten kaikki aktivointisuunnitelman käytännön toimet tehtäisiin. (Parpo & Ala-Kauhaluoma & Keskitalo 2001, 17–19)

Lain vastaanotto oli kaiken kaikkiaan myönteinen, mutta tietyin varauksin. Täysin kielteisesti siihen ei suhtauduttu. Johtajien mielestä toimistojen henkilökunta suhtautui lakiin pääosin myönteisesti. Ongelmia nähtiin tulevan käytännön asioissa. Myönteistä nähtiin siinä, että laki toi uusia käytäntöjä sosiaalitoimistoille ja työvoimatoimistoille, jotta pitkäaikaistyöttömät voitaisiin saada työmarkkinoille. Lisäksi sen uskottiin ehkäisevän syrjäytymistä ja aktivoivan ihmisiä muillakin elämäntilanteilla. Kunnat näkivät lain myötä hyvän keinon kartoittaa työttömien terveydellistä tilannetta ja muita mahdollisia ongelmia. Toisaalta lain nähtiin mahdollisesti lisäävän näiden palveluiden kysyntää. (Parpo & Ala-Kauhaluoma & Keskitalo 2001, 19–23)

Resurssipula oli yksi kuntien suurimpia haasteita, sillä sosiaalityöntekijöistä oli pulaa ja työvoimaviranomaiset olivat kovin työllistettyjä. Näiden lisäksi tarvittiin vielä ohjaajia, jotta kuntouttava työtoiminta voitiin saada käyntiin. Jotkin kunnat olivat päättäneet palkata lisää työntekijöitä.

Asiakkaiden aktivoiminen nähtiin haasteellisena, sillä asiakaskunta on keskenään erilaista ja monesti hyvin ongelmaista. Lisäksi työpaikkojen löytyminen ei ole helppoa. (Parpo & Ala-Kauhaluoma & Keskitalo 2001, 23–24)

Katsottaessa tutkimusta ja tämän päivän tilannetta aktivoinneissa, voidaan sanoa, että pelot ovat melko lailla toteutuneet. Etsittäessä työpaikkaa pitkäaikaistyöttömälle, työpaikan löytyminen on joskus vaikeaa ja joskus jopa mahdotonta. Sosiaalityöntekijöiden työtilanne ei ole muuttunut paremmaksi. Sijaisia on paljon, työpaikat muuttuvat usein, ja aina ei ole saatavilla päteviä työntekijöitä. Asiakkaille ei ole riittävästi aikaa, ja monesti työ jää hyvin pinnalliseksi. Tilanne työvoimatoimistoissa ei ole yhtään parempi, sillä asiakkaille ei jää riittävästi aikaa. Nykyisillä TE-toimistoilla on lisäksi meneillään uudistus, ja toimistojen palveluita keskitetään suurempiin yksiköihin.

Tuija Kotiranta on tullut samansuuntaisiin johtopäätöksiin väitöskirjassaan Aktivoinnin paradoksit. Tutkiessaan aktivointeja kuntouttavaan työtoimintaan hän on huomannut, kuinka työpaikkoja on kovin vaikea löytää. (Kotiranta 2008: 172) Kotiranta pohtii tutkimuksessaan, kuinka aktivointi on

monimutkainen prosessi. Siinä pyritään työllistämään asiakas, jolla itsellään ei välttämättä ole asiaa kohtaan mielenkiintoa. Tarjottu työ ei ole mielekäästä, ja asiakkaan elämäntilanne tai ongelmat vaikeuttavat asiaa. Asiakkaan väkisin työllistäminen ei ole järkevää, vaan häntä tulisi tukea ja auttaa voimaantumisessa. Paradoksaalista on myös se, että ihmiset ovat ensin työttömänä 500 päivää, ja vasta sen jälkeen heitä aletaan kuntouttavan työtoiminnan kautta saada työelämään. Aktivoinnit tulisi päinvastoin aloittaa heti työttömyyden alettua, etteivät ihmiset passivoituisi kotona, sillä kotona olemiseen tottuu hyvin nopeasti. (Kotiranta 2008, 167–172)

Monien mielestä kunnissa on useita tehtäviä, joita voisi teettää pitkäaikaistyöttömillä. Näitä olisivat esimerkiksi avustavat työtehtävät vanhustenhuollossa, päiväkodeissa, puhtaanapidossa tai huolintatehtävissä. Näihin paikkoihin olisi helpompi mennä, eivätkä työt vaatisi erityistä koulutusta. Tämä kaikki vaatii poliittista tahtoa ja erityisesti asenteiden muutosta. (Karjalainen & Karjalainen 2011, 37)

Aktivointeja hoitavat kunnissa monesti sosiaalityöntekijät muiden tehtäviensä ohella. Resursseja toiminnan järjestämiseen ei ole juuri varattu eikä lisäyksiä ole näköpiirissä. Kuntouttavan työtoiminnan ohjaajia palkataan jonkun verran lisää, ja aktivointisuunnitelmien tekemiseen panostetaan eniten. Joissakin pienimmissä kunnissa näihin töihin ei ollut palkattu ollenkaan henkilöitä, sillä yksi sosiaalisihteeri teki kaikki työt. (Karjalainen & Karjalainen 2011, 24–25)

2.7 Sosiaalityön muuttunut työn rooli aktivoinnissa

Työttömien aktivoinnista on viime vuosina tullut keskeinen osa kuntien aikuissosiaalityötä. Sosiaalitoimistojen asiakasmäärät ovat lisääntyneet, jonka johdosta töitä organisoidaan uudelleen. Siihen tähtää myös uusi kuntauudistus. Asiakkaiden aktivointeja tekevät kunnissa sosiaalityöntekijät ja joissakin kunnissa myös sosiaaliohjaajat. Näiden toimijoiden lisäksi kunnissa työskentelee etuuskäsittelijöitä, jotka tekevät toimeentulotukipäätöksiä. Monet hakemukset tulevat kirjallisina, ja muutamassa kunnassa hakemuksia tuli myös sähköisessä muodossa. (Kuivalainen, 2013, 117–127)

Osan työstä siirtyessä etuuskäsittelijöille, vaativampaa asiakastyötä vaativat tapaukset ovat jääneet sosiaalityöntekijöille. (Kananoja 1997) Näin he pystyvät paremmin perehtymään kokonaisvaltaisesti asiakkaan tilanteeseen ja pystyvät opastamaan häntä. Susan Kuivalaisen tutkimuksessa sosiaalitoimistojen käytännöistä asiakkaita jaettiin monissa kunnissa ryhmiin, joista toinen kuului

sosiaalityöntekijöille ja toinen etuuskäsittelyyn. Nuoret ja tulottomat katsottiin vaativan erityisesti sosiaalityöntekijän ohjausta (Kuivalainen 2013, 124)

Jos osa asiakkaista ohjautuu etuuskäsittelyyn ja asioi vain kirjallisesti, se voi johtaa myös siihen, että tosiasiallisesti ohjausta vaativat asiakkaat eivät tule huomioiduksi. Tällaisen vaaran ovat huomanneet tutkimuksissaan Karjalainen ja Raivio (Karjalainen & Raivio 2010)

Eri työntekijöiden yhteistyö tiimipalavereissa auttaa työntekoa. Työntekijät kokoontuvat jokaviikkoisiin palavereihin. Tiimityö auttaa asiakkaan tilanteen selvittämisessä ja tukee työntekijöitä työssään. Tiimityön nähtiin myös yhtenäistävän käytäntöjä ja siten tuovan asiakkaille tasa-arvoisempaa kohtelua. (Kuivalainen 2013, 130)

Juho Suortti (2012) toteaa, että aktivointitoimet ovat sosiaalitoimistolle uusia käytäntöjä ja että sosiaalitoimi on työvoimahallintoon nähden alisteisessa asemassa. Sosiaalityöntekijöiden pitäisi suhtautua uudella tavalla asiakkaisiinsa ja työllistää heidät mahdollisimman nopeasti ja tehokkaasti. Näin ollen taloudellinen ajattelu on tullut tätä kautta sosiaalitoimistoihin, kun se aiemmin on ollut asiakkaan ymmärtämistä ja tukemista heidän vaikeuksissaan. (Suortti 2012)

Sosiaalityöntekijät ajattelevat asiakkaistaan hieman eri tavalla kuin työvoimaviranomaiset. Australialainen tutkimus on tutkinut heidän ajatuksiaan työttömistä. Työvoimaviranomaisten mielestä työttömistä osa käyttää vain järjestelmiä hyödykseen eivätkä etsi aktiivisesti töitä. Monen mielestä työttömyyskorvaukset ovat hyvän taseisia, eikä järjestelmä ole riittävän tehokas työllistämään asiakkaitaan. (McDonald & Marston 2008, 320)

Sosiaalityöntekijät ottavat ehkä paremmin huomioon asiakkaiden kokonaistilanteen, joka on monen kohdalla hyvinkin kaaosmainen. Työnhakua vaikeuttavat esimerkiksi mielenterveysongelmat sekä päihde- ja alkoholiriippuvuus. Sosiaalityöntekijöiden yksi tärkeimmistä argumenteista on, että asiakkaita tulisi tukea eikä rangaista. Heidän mielestään yksi työttömyyden syy on taloudellinen tilanne ja yhteiskunnan rakenteelliset ongelmat. (McDonald & Marston 2008, 320–322)

Susanna Keskinen on pro gradu -tutkimuksessaan tutkinut työvoiman palvelukeskuksia ja sosiaalityöntekijöiden työtä niissä. Tutkimuksessa korostuu juuri sosiaalityöntekijöiden herkkyyks ja ammattitaito tutkia asiakkaiden tilanteita ja hahmottaa niitä kokonaisvaltaisesti. Asiakkaiden ongelmat ovat moninaisia. Ei esimerkiksi ole mielekäästä tehdä työllistymissuunnitelmaa asiakkaalle, jolla on mielenterveysongelman hoito kesken. (Keskinen 2013: 48)

Sosiaalityö nähdään byrokraattisena kontrollia harjoittavana toimintana. Tämä tulee esille erityisesti pitkäaikaisasiakkaiden kohdalla. Sosiaalista kontrollia harjoitetaan asiakkaiden alkoholinkäytön, työmoraalin ja perhemoraalin suhteen. Asiakkailta kysellään työnhakuun liittyvistä asioista ja heitä ohjataan päihdekuntoutukseen. Perheitä ohjataan ja neuvotaan erityisesti lastensuojeluilmoituksen vuoksi. (Mäntysaari 1991, 8)

3. PITKÄAIKAISTYÖTTÖMIEN AKTIVOINTI TUTKIMUSTEN VALOSSA

Työttömien aktivoinnista ja työhön sijoittumisesta löytyy kiitettävästi sekä kotimaista että ulkomaista aikaisempaa tutkimustietoa. Suomessa aktivointitoimiin velvoittava laki on ollut voimassa jo kaksitoista vuotta.

3.1 Pakkoa vai vapaaehtoista

Suomi ei ole ainut maa, jossa mietitään pitkäaikaistyöttömien työhönsijoittumisia. Uusia keinoja aktivoimiseen mietitään, sillä pitkäaikaistyöttömien määrät ovat lisääntyneet monissa maissa. Graverse ja van Ours ovat tutkineet Tanskassa työttömien aktivointia marraskuun 2005 ja helmikuun 2006 välisenä aikana. He tutkivat työttömien ryhmää, joka määrättiin osallistumaan erilaisiin aktivointitoimiin. Verrokkiryhmä käytti normaaleja työllisyyspalveluja. (Graverse & van Ours 2011, 169)

Myös tämä tutkimus osoitti, että pakkotoimilla ei saatu juuri parempia tuloksia. Monet toimenpiteet, joita aktivoinnissa tehtiin, herättivät myös työttömien taholta vastustusta. Aktivointiohjelmaan osallistuneet löysivät kuitenkin nopeammin työpaikan kuin verrokkiryhmä. (Graverse & van Ours 2011, 177)

Suomessa laki velvoittaa pitkäaikaistyöttömän osallistumaan aktivointeihin. Muuten hän saa karenssin, jolloin työttömyystuki lakkaa joksikin ajaksi. Onko kuitenkin oikein, että ihmisiä sijoitetaan pakolla työhön esimerkiksi kierrätyskeskukseen.

Tuija Kotiranta on tutkimuksessaan Aktivoinnin paradoksit tutkinut ”Mitä sosiaalityön ydinprosessit aktivointi ja aktivoituminen ovat käsitteellisesti ja teoreettisesti ymmärrettyinä?”. (Kotiranta 2008)Tutkimus perustui ja on osaltaan jatkoa AKKU-tutkimukselle (Ala-Kauhaluoma & Keskitalo & Lindqvist & Parpo 2004), jossa selvitettiin kuntouttavaa työtoimintaa ja työttömien aktivointia.

Tuija Kotirannalla on vankka tausta ihmisten auttamisesta. Kuten hän kirjassa toteaa, ihmisiä ei voi auttaa pakolla eikä heitä saa pakolla tekemään mitään. Ihmisen täytyy haluta itse muutosta. Häntä voi vain tukea tässä prosessissa sekä poistaa tieltä mahdollisia esteitä. (Kotiranta 2008, 33, 93)

Myös Suortti toteaa, että me elämme demokratiassa, jossa jokaisella on sananvapaus ja oikeus tehdä miten itse haluaa, kunhan se ei ole muille vaaraksi. Nämä vapaudet on kirjoitettu Suomen lakiin ja myös kansainvälisiin lakeihin ja sopimuksiin. Näissä laeissa on kuitenkin myös mainittu velvollisuuksista, joiden tekemättä jättämisestä tai noudattamisesta seuraa sanktioita. (Suortti 2012)

Juho Suortti toteaa, että ketään ei voi pakolla voimaannuttaa eikä patistaa työhön. Se täytyy tulla omasta tahdosta ja siihen täytyy olla mielenkiintoa. Sosiaalityöntekijä voi vain auttaa asiakasta raivaamaan hänen tieltään esteet, jotka vaikeuttavat hänen kehitystään, auttaa häntä löytämään vahvuutensa ja tukea häntä. (Suortti 2012). Samanlaisiin tuloksiin on tullut Juha Siitoinen tutkimalla voimaantumista. (Juho Siitoinen 1999, 161)

Mikä saa ihmiset voimaantumaan niin, että he sitoutuvat työhön tai vaikka muihin elämän tapahtumiin. Pihl mainitsee tulostensa perusteella neljä päätekijää:

- Sattuma
- Oikea-aikaisuus
- Sanktion uhka
- Aktivointi aktivoi

Hänen mukaansa tapahtuu näin: Kuntouttava työtoiminta-----Voimaantuminen-----Sitoutuminen. (Pihl 2012)

Pihlin (2012) mukaan sattuma voi olla joskus mukana, kun haetaan työpaikkaa. Tukea voidaan saada yllättävistä asioista. Kuntouttavan työtoiminnan oikea-aikaisuus tulee kysymykseen esimerkiksi silloin, jos henkilöllä on mielenterveydellisiä ongelmia. Henkilöä ei ole järkevää ohjata työhön, kun hänen tulisi saada ensin itsensä kuntoon. Sanktion uhka voi saada ihmiset toimimaan, koska silloin toimeentulo voi taloudellisesti kaventua entisestään. Aktivointi voi myös aktivoida. Se, että joku on auttamassa ja tukemassa, voi saada asiakkaan toimimaan. (Pihl 2012)

Toisin sanoen moni tekijä vaikuttaa siihen, että asiakas pääsee työhön ja sitoutuu siihen. Näiden lisäksi voisi kuvitella, että asioitaessa asiakkaan kanssa henkilökemioilla on merkitystä.

Kuntouttava työtoiminta on pitkäaikaistyöttömälle hyvä mahdollisuus tutustua työelämään ja saada sen mukana niin sanottu normaali päivärytmi. Tämä voimaannuttaa työttömän ja auttaa häntä

sitoutumaan yhteiskuntaan. Tarkoitus on myös, että hän saa voimia ja rohkeutta hakea työtä avoimilta markkinoilta. (Pihl 2012)

Kotiranta mainitsee väitöstutkimuksessaan Friedrich Nietzschen esiintuomasta elämänvoimasta ja Henri Bergsonin elämänhyöystä. Nämä molemmat tarkoittavat, että ihmisen tulisi voida nauttia olemisestaan ja erityisesti työstään. Mielekäs tekeminen ja haastava työ saavat meidät voimaan paremmin. Tärkeää on myös se, että tekemämme on tärkeää ja sitä arvostetaan. (Kotiranta 2008, 67)

Anne Brunila on tutkinut Suomi maailmantaloudessa -raportissaan Suomen talouden kehitystä, sen tulevaisuutta, koulutusta ja työvoimapolitiikkaa. Työvoimapolitiikan hän toteaa olevan ajoittain tehotonta ja että se hellii liikaa työttömiä. Ihmiset eivät sijoitu uudelleen työhön riittävän nopeasti, minkä yhdeksi syyksi hän mainitsee työmarkkinatuen. Tukitoimien tulisi olla enemmän yrityksiä ja työelämää huomioivia. Brunilan työryhmä toteaa myös, kuinka ihmisiä tulisi tukea heidän valinnoissaan. Tämä tulisi huomata juuri pitkäaikaistyöttömien aktivoimiseissa. Hallintoa ja koneistoa pyritään tehostamaan. (Brunila 2004, 116–117)

Ihmisiä ei saa pakolla tekemään mitään. Heidän tulisi itse oivaltaa omat mahdollisuutensa ja kiinnostua yrittämään. Tässä heitä tulisi tukea. (Kotiranta 2008, 84)

On lisäksi olemassa tilanteita, joissa ihmisen toimintakyky on rajoittunut. Esimerkiksi sairaus, mielenterveysongelmat, päihdeongelmat tai heikkolahjaisuus voivat johtaa siihen, että ihminen voi sulkeutua ja eristäytyä muista. Työttömyys voi myös aiheuttaa häpeää ja ahdistusta sekä AKKU-tutkimuksessa esiin tullutta vihaa. Työtön voi tuntea vihaa esimerkiksi viranomaisia kohtaan, kun on joutunut työttömäksi. (Kotiranta 2008, 85–86)

Monilla asiakkailla normaali arki on hukassa. Nuorilla saattaa päivärhythmi olla täysin hukassa, jolloin he valvovat esimerkiksi netissä yöllä ja nukkuvat päivällä. Jotkut eivät oikein tiedä, mitä he haluavat elämässä. Eletään päivä kerrallaan huolehtimatta tulevaisuudesta. Jotkut eivät usko omiin kykyihinsä eivätkä sen vuoksi uskalla yrittää. Anu Pihlin tutkimuksessa nousi voimakkaasti esille voimaantumisen. Tällä hän tarkoittaa sitä, että asiakasta yritetään vahvistaa ja voimaannuttaa, jotta hän pystyy toimimaan ja muuttamaan omaa tilannettaan. Muutokset asiakkaiden tilanteissa hän jakaa seuraavasti:

- Yhteisölliset ja sosiaaliin tilanteisiin liittyvät muutokset
- Päämääriin ja motivaatioon liittyvät muutokset
- Kykyuskomuksiin ja itsetuntoon liittyvät muutokset
- Mielekkääseen ja säännölliseen arkeen liittyvät muutokset. (Pihl 2012, 55–63)

Ilmonen, Kerninen ja Lindberg listaavat tekijöitä, jotka hankaloittavat työllistymistä. Näitä ovat mielenterveysongelmat, päihteiden käyttö, alentunut elämänhallinta ja toimintakyky. Nuorilla työllistymistä hankaloittaa keskeytynyt perus- ja/tai ammatillinen koulu, ikääntyneillä työelämän vaatimuksia vastaamaton koulutus ja kokemus. Lisäksi he mainitsevat tutkimuksessaan vammaisten ja etnisten vähemmistöjen esteitä. Näitä en kuitenkaan halunnut ottaa mukaan omaan tutkimukseeni, sillä Paraisilla ei ole montaa ulkomaalaistaustaista henkilöä. (Ilmonen & Kerninen & Lindberg 2011, 7–8)

Tutkimuksessa kartoitettiin myös työvoimaviranomaisten mielipiteitä siitä, mitkä tekijät ovat heidän mielestään esteitä työllistymiselle. Kyselyssä päällimmäisinä esteinä tulivat esiin päihde- ja mielenterveysongelmat, motivaation puute sekä sosiaaliset ongelmat. Alhainen koulutustaso on monen ongelma, ja uudelleen kouluttautuminen on monelle mahdotonta. Lisäksi on sellaisia tekijöitä, joista asiakkaat eivät mielellään keskustele, kuten päihteiden käyttö, velkaongelmat ym. Myös sellaiset seikat, kuin epäsiisti ulkoasu ja epäsäännöllinen päivärhythmi nousivat esiin tutkimuksissa. (Ilmonen & Kerninen & Lindberg 2011, 9–10)

Työttömyys vaikuttaa ihmisen elämään monella tavalla. Viime vuosina ja tänä päivänä suuret joukkotyöttömyydet saattavat aiheuttaa vielä suurempaa masennusta, kun työtön tietää, ettei paikkakunnalla ole työpaikkoja muillekaan työttömille. Yhden tehtaan sulkeminen aiheuttaa kerrannaisvaikutuksia muidenkin elinkeinojen aloille ja aiheuttaa taloudellista epävarmuutta. Työttömyyden vaikutuksia yhteisöjen ja yksilöiden arkeen ovat tutkineet Jahoda, Lazarsfeld ja Zeisel (2002). Tämä tutkimus tehtiin 1930-luvulla Itävallassa. Marienthal-kirja on Christian Fleckin tulkinta vuodelta 2002. Marienthal on pieni tehdaskaupunki, jonka tehtaalla useimmat kaupunkilaiset työskentelivät. (Jahoda & Lazarsfeld & Zeisel 2002)

Aktivointisuunnitelman tekeminen ja työhön aktivoiminen tapahtuu sen jälkeen, kun henkilö on ollut 500 päivää työttömänä. Se on pitkä aika, jos ihminen on ollut kotona tekemättä mitään. Yhtäkkiä pitäisi aloittaa työ, josta ei ehkä ole kovinkaan kiinnostunut. Tämä vaatii melkoista motivoitumista jopa terveeltä ihmiseltä verrattuna henkilöön, jolla saattaa olla lisäksi muita elämän ongelmia. Tämä on haasteellinen tilanne sosiaalityöntekijöille ja ohjaajille, jotka yrittävät motivoida henkilön töihin. (Kotiranta 2008, 172)

3.2 Viranomaisyhteistyö

Kari Ilmosen, Päivi Kernisen ja Erja Lindbergin tutkimuksessa selvitettiin viranomaisyhteistyötä. Tutkimuksen perusteella he esittivät ehdotuksia siihen, miten vaikeasti työllistettävien asiaa parannettaisiin. Tutkimuksessa selvitettiin myös syrjäytymisuhan alla olevien, vammaisten henkilöiden ja pitkäaikaistyöttömien elämäntilanteiden kohentamista ja aktivointia työhön. Lisäksi he ottavat kantaa siihen, kuinka kuntien tulisi tehostaa aikuissosiaalityössä tehtävää työtä, jotta asiakkaat pääsisivät mukaan aktivointitoimenpiteisiin. Tässä he näkevät myös valtion roolin hyvin merkittävänä kuntien tukijana.

Johtopäätökset tutkimuksesta olivat, että monet toimet eri viranomaisten välillä ovat sekavia ja asiakkaan on vaikea hahmottaa niitä. Toimijoina ovat TE-toimistot, Kela sekä kuntien sosiaali- ja terveystoimet. TE-toimistot järjestävät julkisia työllistymispalveluita sekä heillä on vastuu koko prosessista. Kela hoitaa tukien maksun. Kuntien sosiaali- ja terveystoimet tarjoavat palveluja, joilla asiakkaan toimintakyky saadaan paremmaksi. (Ilmonen & Kerninen & Lindberg 2011, 26–28).

Ilmonen, Kerninen ja Lindberg toteavat tutkimuksensa pohjalta myös, että asiakkaiden tilanteet ovat monisyisiä ja ne vaativat monesti pitkää asiakkuutta eri toimipisteissä. Tämä asettaa suuria haasteita työntekijöille niin ajallisesti, resurssien riittävyyden kuin ammatillisen tietämyksen suhteen. (Ilmonen & Kerninen & Lindberg 2011, 26–28).

Eri toimenpiteet aiheuttavat myös suuria kustannuksia kunnille, joten toimenpiteiden jakamista kuntien ja valtion kesken tulisi miettiä uudelleen. Kannustavuutta asian hoitamiseen tulisi myös kehittää. Jos kunnat saisivat porkkanaa työtoiminnan kehittämisestä, työpaikkoja tulisi enemmän ja asiakkailla olisi mielekkäämpää tekemistä. (Ilmonen & Kerninen & Lindberg 2011, 27).

Osa asiakkaista ei yksinkertaisesti voi enää sijoittaa työelämään. Heillä on kuitenkin oikeus työhön. Koska eläkkeelle ei ole vielä mahdollista päästä, heille tulisi voida kehittää jotakin toimintaa. (Ilmonen & Kerninen & Lindberg 2011, 28).

Työryhmä Ilmonen, Kerninen ja Lindberg toteavat myös, että sosiaaliturvan ja työtulon yhteensovittaminen on aiheellista, sillä nykyinen järjestelmä ei täysin tue lyhyiden työsuhteiden vastaanottamista. Tukien päätöksien tuleminen vie turhan paljon aikaa. (Ilmonen & Kerninen & Lindberg 2011, 28)

3.3 Kuntouttavan työtoiminnan taloudellisia vaikutuksia kunnille

Kallio, Meklin ja Tammi ovat tutkimuksessaan tutkineet kuntouttavan työtoiminnan taloudellisia vaikutuksia kunnille. Tutkimus tehtiin, kun laki kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä oli ollut voimassa kuusi vuotta. Kunnilla on vastuu järjestää työtoimintaa pitkäaikaistyöttömille. Se voi tapahtua kunnan omissa yksiköissä, kuntayhtymien paikoissa, rekisteröidyssä säätiössä, valtion virastoissa, rekisteröidyssä uskonnollisessa yhdistyksessä tai palvelu voidaan ostaa yhdistyksiltä. Yksityiset yritykset eivät käy työpaikaksi, minkä kuntakyselyssä muutamat kunnat kokivat puutteena. (Kallio & Meklin & Tammi 2008, 11)

Kuntouttavan työn työpaikat olivat tutkimuksessa paljon sosiaali- ja terveystoimen alueella. Siellä on paljon avustavaa työtä, johon on helpompi sijoittaa henkilöitä. Tekninen toimi tulee toisena sijoituspaikkana. Kiinteistönhoito ja remontointi ovat hyviä paikkoja, joissa saatetaan kaivata apua. Yllättävää tutkimuksen mukaan on, että keittiö ja siivouspuoli sijoittavat vain 1,4 % henkilöistä, vaikka itselläni on käsitys, että näillä aloilla olisi tarvetta työntekijöille. (Kallio & Meklin & Tammi 2008, 29–30)

Kuntouttavan työtoiminnan kulut vaihtelevat paljon. Nettokulut näyttävät olevan pienissä kunnissa pienempiä, noin 9 €, kun taas isoissa kunnissa lähemmäs 40 €. Syy tähän eroon voi olla työjaksojen pituus, joka pienissä kunnissa on pidempi. Tämän selittää muun muassa se, että erilaiset työhön opastukset ovat vähentyneet ja palavereja esimerkiksi työvoimatoimiston kanssa ei tarvita. Toinen selittävä tekijä on, että isoissa kaupungeissa kustannustaso on korkeampi. Yhtenä selittävänä tekijänä mainitaan kuitenkin isojen kuntien tehostuneempi menojen seuranta. (Kallio & Meklin & Tammi 2008, 25–28)

Seuraavassa taulukossa on lueteltu tehtäväalueita, joilla työpaikat Kallion ym. tutkimuksen mukaan sijaitsevat.

Taulukko 1. Kuntouttavan työtoiminnan toimintapäivät tehtäväalueittain vuonna 2006 otoskuntien mukaan.				
	Ei TYP:ssä	TYP:ssä	Yhteensä	Jakauma %
Sosiaali- ja terv.toimi	29 974	17 374	47 348	52,6
Tekninen toimi	7 428	7 987	15 415	17,1
Opetus ja kulttuuri	3 811	9 921	13 732	15,3
Työpaja ym.	293	5 823	6 116	6,8
Tukipalvelut keittiö, siivous, toimisto	501	423	1 224	1,4
Muu	317	660	977	1,1
Yhteensä			84 812	94,3
Sekalaiset vast. järjestöt, valtio ostopalvelut			5 173	5,7
Yhteensä + sekalaiset			89 985	100
Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö Kallio & Meklin & Tammi 2008				

Suurimpia työllistäjiä ovat tutkimuksen mukaan sosiaali- ja terveystoimi, tekninen toimi ja opetustoimi. Siivous, keittiö ja toimisto työllistävät huomattavasti vähemmän. Siivous on monessa kunnassa ulkoistettu, mikä on huono asia pitkäaikaistyöttömien kannalta. Näin on menetetty hyviä työpaikkoja.

Taulukko 2. Toimintapäivien määrät ja nettokulut ilman valtion korvausta ryhmäkeskiarvoina kokoluokittain.

Kokoluokka	Henkilöitä	Toimintapäiviä yht.	Päiviä/henkilö	Nettokulu	N
1 000–5 999	165	19 623	119	9,13	10
6 000–9 999	391	36 682	94	16,75	10
10 000–19 999	245	18 772	77	26,09	9
20 000–39 999	423	42 844	101	32,42	11
40 000–99 999	660	42 552	64	35,82	7
100 000–	1 369	87 932	64	39,23	6
Yhteensä	3 253	248 406	76	30,78	53

Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö
Kallio & Meklin & Tammi 2008

Taulukossa 2. kuvataan työllistämisen nettokuluja erisuuruissa kunnissa. Mielenkiintoinen havainto taulukossa on, että pienemmissä kunnissa työpäivien määrät ovat suurempia henkilöä kohden. Vastaavasti nettokulut kasvavat, mitä suuremmasta kunnasta on kysymys.

Tarkasteltaessa maakunnittain kulujen jakautumista tulokset ovat samansuuntaisia. Tulee kuitenkin huomata, että joillakin alueilla otoksessa ei ole kuin yksi tai muutama kunta. Kaikkiaan kuntia Kallion ym. (2008) tutkimuksessa oli 53.

Taulukko: 3. Henkilöiden ja toimintapäivien määrä ja nettokulu ilman valtion korvausta maakunnittain					
Maakunta	Henkilöä	Toiminta-päiviä	Päiviä/henkilö	Kulut/ilman valtion korvausta	N
Uusimaa	1 444	100 716	70	41,03	10
Varsinais-Suomi	207	12 741	62	18,51	5
Kanta-Häme	41	1 703	42	45,63	2
Pirkanmaa	230	20 218	88	31,97	5
Päijät-Häme	108	6 594	61	60,47	2
Kymenlaakso	323	32 398	100	15,63	4
Etelä-Karjala	23	1 206	52	0	1
Pohjois-Savo	87	6 789	78	13,61	4
Pohjois-Karjala	169	13 486	80	22,38	3
Keski-Suomi	182	12 753	70	20,55	4
Etelä-Pohjanmaa	29	1 192	41	18,07	3
Pohjanmaa	10	660	66	5,46	1
Keski-Pohjanmaa	16	824	52	4,84	1
Pohjois-Pohjanmaa	160	21 202	133	15,74	4
Kainuu	7	326	47	13,49	1
Lappi	217	15 598	72	40,13	3
Yhteensä	3253	248 406	76	30,78	53

Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö
Kallio & Meklin & Tammi 2008

Kuluksi kunnat ilmoittivat henkilöstökulut eli palkat, joita maksettiin varsinaisille kuntouttavan työtoiminnan järjestäjille, sekä välilliset palkkamenot. Kuntouttavassa työtoiminnassa olevalle maksetaan myös 9,00 € kulukorvausta päivässä jokaiselta toteutuneelta työpäivältä. Tila- ja huoneistokuluja voi aiheutua riippuen siitä, miten kunta järjestää työtoiminnan. Pienimpinä menoerinä tutkimuksessa mainitaan aineet, tarvikkeet ja tavarat sekä asiakaspalveluiden ostot. (Kallio & Meklin & Tammi 2008)

Tutkimuksen otoskuntien kohdalla kuluksi päivää kohden saatiin noin 32,23 €. Tutkijat kertovat summan olleen lähinnä suuntaa antava, sillä kuntien ilmoittamissa summissa ja niiden

keräystavoissa oli eroja. Toisissa kunnissa kulut oli kirjattu esimerkiksi sosiaalitoimen erittelemättömien menojen kohdalle. (Kallio & Meklin & Tammi 2008, 23)

Yksi tutkimuksen tärkeimmistä tavoitteista oli selvittää, onko valtion maksama korvaus 10,09 € riittävä kattamaan kulut, joita kunnille muodostuu kuntouttavasta työtoiminnasta. Vastaus on kielteinen. Palkkakuluja kunnat voivat pienentää käyttämällä palkkatukea. Kuluihin vaikuttaa myös se, kuinka kunnat organisoivat työtoiminnan järjestämisen. Työtoiminnan järjestäminen tuo kunnille säästöä säästyneinä terveyskeskuskäynteinä ja toimeentulotuen maksamisina. (Kallio & Meklin & Tammi 2008, 59–60)

Tutkimustuloksina kunnat toivoivat, että korvaus kunnille olisi suurempi. Silloin työtoimintaa voitaisiin järjestää monipuolisempaan. Tähän ei ole tullut parannusta, sillä vuonna 2012 korvaus on edelleen 10,09 €. Henkilökunnan määrään ja koulutukseen toivottiin myös vähimmäisvaatimuksia. Koska asiakaskunta on keskenään hyvin erilaista, toivottiin voitavan järjestää työtoimintaa useammanlaisissa paikoissa, myös yksityissektorilla. Joidenkin asiakkaiden kohdalla kuntouttavan työn tulisi voida olla lopullinen ratkaisu. Jotkut henkilöt eivät voi koskaan osallistua täysipainoisesti palkkatyöhön. Kaiken kaikkiaan kuntouttava työtoiminta katsotaan hyväksi ratkaisuksi. Taloudellisesti se ei ole asiakkaalle paras vaihtoehto, mutta kohentaa kuitenkin elämänlaatua. Hän voi tällä keinoin olla osa yhteiskuntaa, tavata muita ihmisiä, saada säännöllisen päivärytmin ja vaikka yhden lämpimän aterian päivässä. (Kallio & Meklin & Tammi 2008, 54–56)

3.4 Kuntouttavan työtoiminnan vaikutuksia pääkaupunkiseudulla

Vappu Karjalainen ja Jarmo Karjalainen (2010) ovat tutkineet pääkaupunkiseudun pitkäaikaistyöttömien työllistymistä. Tutkimuksessa on tarkasteltu työntekijöiden ja asiakkaiden mielipiteitä käytännöistä ja siitä, ovatko työllistymistulokset olleet tyydyttäviä. Tutkimuksessa selvitettiin, keitä aktivointitoimet koskevat ja millaisin taustoin he ovat joutuneet pitkäaikaistyöttömiksi. Tutkimus koski Helsingin, Espoon ja Vantaan alueiden kuntouttavassa työtoiminnassa olleita vuosina 2002–2009

Työllistymistä käsitellään useimmiten työllisyyspoliittisesta näkökulmasta ja ohjeet kuntouttavaan työtoimintaan ovat lähtöisin sieltä. Kuntouttava työtoiminta on kuitenkin paljon myös aktiivista sosiaalipolitiikkaa. Vuonna 2006 uudistettiin lakia työmarkkinatuesta. Silloin kuntien vastuulle tuli rahoittaa puolet tuen maksamisesta. Tämän uudistuksen jälkeen kuntouttavassa työssä olevien määrä onkin noussut merkittävästi. Tarkkoja tilastotietoja on vaikea saada, sillä jokaisella toimijalla

on omat järjestelmänsä eivätkä ne ole täysin vertailukelpoisia. Karjalaisen ja Karjalaisen tutkimuksessa mediaani-ikä kuntouttavassa työtoiminnassa oleilla on 46 vuotta, ja heistä miehiä on 55 %. (Karjalainen & Karjalainen 2010, 13–15)

Vuosi	Työmarkkinatuen saajat kuntouttava työtoiminta saamisperusteena	Kuntouttavan työtoim. etuuksia saaneet
2002	1 950	1 632
2003	3 218	2 419
2004	3 970	2 889
2005	4 712	3 446
2006	6 506	4 526
2007	7 825	5 686
2008	8 126	6 170
2009	8 652	7 159

Lähteet: Kela ja Toimeentulotukitilastot
Karjalainen & Karjalainen 2010: 20

Taulukossa 4. on verrattu eri vuosina kuntouttavassa työtoiminnassa olleiden työmarkkinatukea saaneiden henkilöiden määriä. Määrät ovat selvästi kasvaneet vuosittain.

Karjalainen & Karjalainen (2010) puhuvat tutkimuksessaan siirtymisistä. He tarkoittavat niillä esimerkiksi siirtymistä työttömyydestä kuntouttavaan työtoimintaan tai vaikka kuntouttavasta työtoiminnasta työharjoitteluun.

Työtoiminta keskeytyi 49 %:ssa tapauksista ja 48 %:ssa se päättyi kuten oli sovittu. 4 %:ssa tapauksista kuntouttava työtoiminta oli kestänyt jo kaksi vuotta ja sitä jatkettiin edelleen. (Karjalainen & Karjalainen 2010, 147) Karjalaisen & Karjalaisen (2010) tutkimuksen mukaan:

Siirtymät työhön avoimille markkinoille suoraan kuntouttavasta työtoiminnasta ovat erittäin harvinaisia. Ainoastaan yksi prosentti siirtyi palkkatyöhön. Asiakkailla oli mahdollisuus päästä palkkatuettuun työhön, mutta jakson loputtua he joutuivat työttömäksi. Lisäksi kunnan palkkatuettuihin töihin hakevat muutkin työttömät, ja budjetit ovat rajallisia. Tästä seuraa se, että samat ihmiset käyvät kuntouttavassa työtoiminnassa. Heillä voi olla taukoja, mutta he palaavat uudelleen hakemaan työtä.

Siirtymät työelämänvalmennukseen ja työharjoitteluun ovat noin kolme prosenttia. Yleensä ajatellaan, että nämä ovat jatkoa kuntouttavalle työtoiminnalle. Etuna näissä siirtymissä on, että työelämänvalmennus ja työharjoittelu luetaan työssäoloksi, joten ne vähentävät karenssiaikaa. Sopivia työpaikkoja on kuitenkin vähän.

Koulutukseen halukkaita kuntouttavassa työtoiminnassa olevista oli 13 %. Tarkasteluaikana heistä ei kuitenkaan kukaan ollut päässyt koulutukseen. Koulutuksella tarkoitetaan ammatillista ja työvoimapolitiittista koulutusta. Monen kohdalla terveydelliset tekijät ja ikä koettiin haasteellisiksi. Koska pitkäaikaistyöttömissä ja kuntouttavassa työtoiminnassa on paljon nuoria, koulutukseen pääsyä tulisi ehdottomasti parantaa. (Karjalainen & Karjalainen 2010, 48–51)

Siirtymiä tapahtui myös uuteen kuntouttavan työtoiminnan jaksoon, hoitoon tai kuntoutukseen, työkykyarvioon, sairauslomalle tai eläkeselvittelyyn. Nämä koskivat erityisen huonokuntoisia henkilöitä.

41 % ihmisistä oli kuntouttavan työtoiminnan jälkeen vailla yhtäkään em. siirtymää ja vuoden päästä 39 %. He olivat vaihtaneet paikkakuntaa, eivät olleet asiakkaana TE-toimistossa tai työtoiminta oli keskeytynyt poissaolojen vuoksi. Syinä olivat myös sairaus, hoitoon pääsy, asiakkaan haluttomuus toimenpiteisiin ja se, että asiakkaalta ei löytynyt kylliksi voimavaroja. (Karjalainen & Karjalainen 2010, 54–56)

Tutkimuksen tulokset pääkaupunkiseudun kuntouttavan työtoiminnan osalta osoittivat, että työtoimintaan osallistuvat olivat pitkäaikaistyöttömiä ja heillä oli vähän koulutusta. Heitä oli enemmän miehiä kuin naisia, ja monesti he asuivat yksin. Usealla oli myös velka- ja mielenterveysongelmia.

Usein työtoiminta keskeytyi, mikä voi kertoa siitä, ettei sitä ollut suunniteltu oikeaan aikaan. Mahdollinen hoito tai kuntoutus olisi ollut parempi vaihtoehto. Kuntoutukseen tai hoitoon pääsy onnistui kuitenkin tutkimuksen mukaan pääkaupunkiseudulla hyvin. Kuntouttavaan työhön osallistuneet ovat pääasiassa tyytyväisiä työpaikkoihinsa. Samalla on mahdollisuus seurata, minkälaiseen työhön asiakkaan kyvyt riittävät. Siirtymiä avoimille työmarkkinoille ei kuitenkaan juuri tapahdu. Henkilöt kokevat työtoiminnan kohentavan heidän elämäänsä. (Karjalainen & Karjalainen 2010, 67–68)

Tutkimuksen mukaan kuntouttava työtoiminta on ensisijaisesti sosiaalipolitiikkaa, sillä työllisyyspolitiikan näkökulmasta asiakkaille ei juuri löydy työnteolle jatkoa avoimilta markkinoilta. Tutkijat ovat verranneet kuntouttavassa työtoiminnassa olleita sekä muita pitkään

työttömänä olleita ja toteavat heidän olevan taustoiltaan samassa asemassa. Rakenteelliset tekijät voivat heidän mielestään olla suuri tekijä työhön sijoittumiselle. Tutkijat peräänkuuluttavat kuntien ja valtion suurempaa panostusta asiaan. Kiire työpaikoilla on lisääntynyt, ja julkisella sektorilla on myös tehty organisaatiouudistuksia. Aikaa ei aina riitä uuden työntekijän perehdyttämiseen. Kuten muissakin tutkimuksissa on huomattu, kuntouttavaa työtoimintaa tulisi voida tehdä yksityisellä sektorilla. Näin asiakkaat saataisiin mukaan ns. tavalliseen työmaailmaan. Tämä vaatii kuitenkin ihmisten asenteiden muuttumista. (Karjalainen & Karjalainen 2010, 69–70)

Monet kuntouttavan työtoiminnan paikat ovat samoja kuin sosiaalihuoltolain mukaan työtoiminnassa olevilla. Sosiaalihuoltolain mukaan voi olla työllistymistä tukevaa toimintaa (27 d §) tai toimintakykyä ylläpitävää toimintaa (27 e §). Viimeksi mainittujen määrä on ollut nousussa. Useimpien toimeentulo on työkyvyttömyyseläke. Monissa kunnissa toimintakykyä ylläpitävien työpaikkojen määrää tulisi lisätä. Toisaalta voidaan sanoa, että toimintamuodot kilpailevat resursseista. (Karjalainen & Karjalainen 2011, 34–35)

3.5 Heikossa työmarkkina-asemassa olevat Euroopassa

Euroopassa on tällä hetkellä paljon työttömyyttä. Erityisesti nuorten työttömyys puhuttaa päättäjiä, ja siihen onkin haluttu panostaa enemmän voimavaroja. Kansallisten rahoittamisten lisäksi EU rahoittaa monia projekteja, joilla edistetään nuorten työllistymistä. Samoin erityisen huomion kohteena ovat olleet pitkäaikaistyöttömät, joiden osuus on monissa maissa lisääntynyt.

Arnkil, Spangar ja Jokinen ovat selvittäneet heikossa työmarkkina-asemassa olevien palveluita Pohjoismaissa sekä Alankomaissa, Isossa-Britanniassa, Saksassa ja Ranskassa. Työ- ja elinkeinoministeriö on teettänyt tutkimuksen maiden käytännöistä erilaisissa tilanteissa, joissa henkilöllä on takanaan pitkäaikaistyöttömyys tai työhön meno on vaikeutunut haasteellisen elämäntilanteen tai terveysasioiden takia. Eroja maiden välillä on siinä, miten ne hoitavat järjestelyt ja mitkä tahot sen hoitavat: onko vastuu valtiolla, kunnilla vai kolmannella sektorilla. Käsitteistössä on myös eroja, mikä osaltaan hankaloitti tutkimusta. (Arnkil & Spangar & Jokinen 2012, 11–17)

Tutkimuksessa puhutaan vajaakuntoisista, joka on liikkuva käsite. Merkitys vaihtelee jonkin verran myös maittain, vaikka muun muassa OECD käyttää nimitystä vajaakuntoinen. Vajaakuntoisuus on tässä tutkimuksessa (Arnkil & Spangar & Jokinen 2012) arvioitu kolmeen luokkaan: 100 % työkykyisiin, erilaisilla tukimuodoilla työllistyviin ja niihin, jotka eivät tule työllistymään

todennäköisesti koskaan. Tässä tutkimuksessa mielenkiinto kohdistuu niihin, jotka työllistyvät tukimuotojen avulla tai ovat päätyneet niin sanottuihin suojatyöpaikkoihin. Myös suojatyöpaikan käsite vaihtelee maittain. (Arnkil & Spangar & Jokinen 2012, 21–22)

Työkykyisyyttä on arvioitu eri aikoina eri tavalla. Henkilöitä, joita tällä hetkellä yritetään työllistää monin tukitoimin, on aikaisemmin todettu työkyvyttömiksi. Esimerkiksi mielenterveyspotilaat saattavat kuntoutua ja olla aiempaan verrattuna työkykyisiä. Tämä vaatii työllistämispalveluilta joustoa ja monesti yksilöllisiä ratkaisuja. Työllistämistä ei saisi ajatella tehtävän talouden nousukauden aikoina, sillä työpaikoilla on tarvetta osaajille. (Arnkil & Spangar & Jokinen 2012, 19–24)

OECD tutki Suomen yhteiskuntaa, työllisyystilannetta ja muuttoliikettä vuonna 2009 ja antoi lukuisia suosituksia asian parantamiseksi. Tutkimuksen mukaan julkisen sektorin työvoimaviranomaisten toimia tulisi tehostaa. Käytännön työtä tekevissä työvoimatoimistoissa eli nykyisissä TE-toimistoissa tulisi lisätä työnetsijöitä. Työnhakijoita pitäisi voida haastatella ja ohjata enemmän sekä tehdä aktivointisuunnitelmia ja työnhakusuunnitelmia aikaisemmin. TE-toimiston henkilökunnan jäsenten tulisi olla enemmän ammattimaisia ohjaajia ja työhönottajia. (Duell & Grubb & Singh 2009, 25)

OECD:n tutkimuksen mukaan tulisi kiinnittää huomiota liian aikaiseen eläkkeelle siirtymiseen juuri työttömien kohdalla. Työttömien tukien määrään kiinnitettiin myös huomiota, sillä ne ovat Euroopan parhaimpia. (Duell & Grubb & Singh 2009, 25)

Nuorten työttömyyteen tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Heille tulisi tarjota työkokeiluja työpaikoilla, jotta he näkisivät konkreettisesti, mitä työnteko on. Se helpottaisi myös opiskelupaikan valinnassa ja sen hakemisessa. Nuorille tulisi lisäksi tarjota yksilöllistä ohjausta ja palautetta työttömyysjaksoilla. Pitkäaikaistyöttömille tulisi räätälöidä erilaisia työllistymismuotoja, jotka eivät tutkimuksen mukaan tule maksamaan enempää kuin eri tukimuodot. Tutkijat mainitsevat Tanskasta esimerkin, jossa on käytössä eräänlainen ”Job Training”. (Duell & Grubb & Singh 2009, 26)

Viime vuosina on kiinnitetty huomiota aktivointien tehostamiseen ja aikaistamiseen. Esimerkiksi Ruotsissa ja Tanskassa tehostettu aktivointi alkaa jo ansiopäivärahauden aikana. (Juvonen & Vehkasalo 2011, 29)

Kuten tutkimuksen kohteissa olleissa maissa, myös Suomessa vaikeasti työllistettävät on usein sijoitettu suojatyökeskuksiin tai sosiaalisiin yrityksiin. Nykyinen käytäntö kuitenkin osoittaa, että

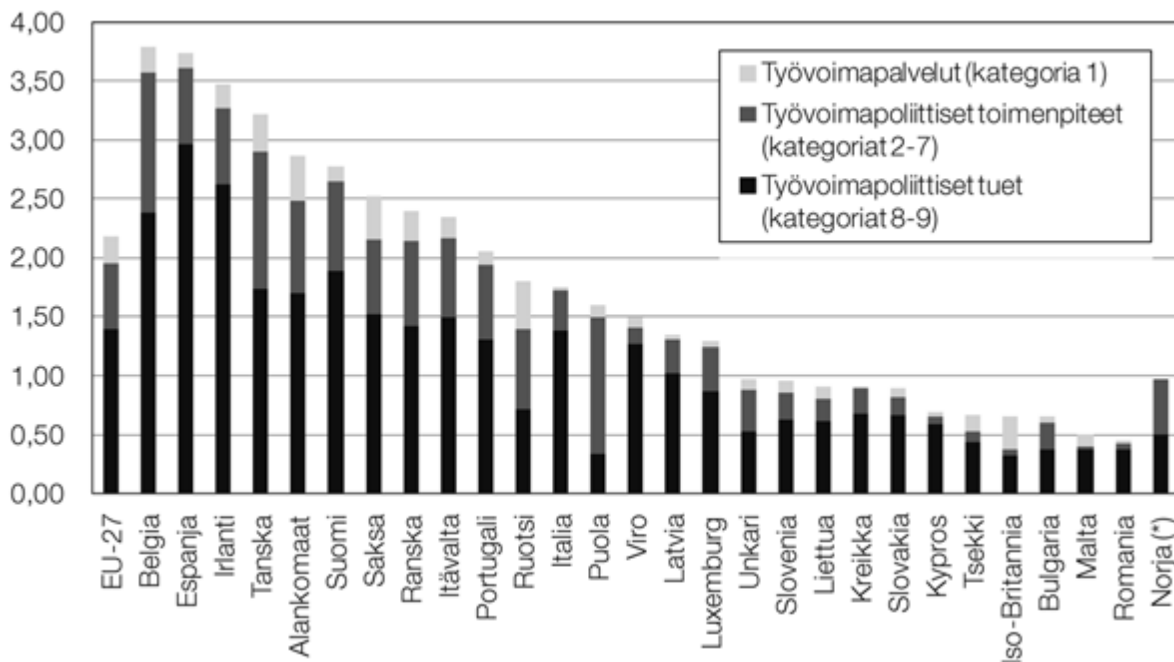
pyrkimys on integroida asiakas mahdollisimman pian normaaleihin työpaikkoihin. Näissä työn onnistumista tuetaan erilaisin järjestelyin. Samanlainen suuntaus näyttää olevan kaikissa maissa.

Muista maista poiketen Isossa-Britanniassa on otettu käyttöön järjestelmä, jossa on perustettu julkisia, yksityisiä ja kolmannen sektorin yrityksiä. Yritykset voivat kehittää omia menetelmiään. Myös Hollannissa julkinen sektori on voinut tilata palveluita yksityisiltä toimijoilta. (Arnkil & Spangar & Jokinen 2012, 25–26)

Taulukko 5. Pitkäaikaistyöttömät (yli 12 kk) työvoimasta 2005–2010. %						
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
EU-27	4,1	3,7	3,1	2,6	3	3,9
Tanska	1,1	0,8	0,6	0,4	0,5	1,4
Saksa	6	5,8	4,9	4	3,5	3,4
Ranska	3,8	3,9	3,4	2,9	3,4	3,9
Alankomaat	2,1	1,9	1,4	1,1	0,9	1,2
Suomi	2,2	1,9	1,6	1,2	1,4	2
Ruotsi	1	1	0,9	0,8	1,1	1,5
Iso-Britannia	1	1,2	1,3	1,4	1,9	2,5
Norja	0,8	0,8	0,5	0,3	0,5	0,7
Lähde: Arnkil & Spangar & Jokinen 2012						

Taulukossa 5. on kuvattu pitkäaikaistyöttömien määriä työvoimasta prosentteina eri Euroopan maissa vuosien 2005–2010 aikana. EU:n keskiarvot eivät ole juuri muuttuneet vuosien aikana, mutta maiden luvuissa eri vuosina on hieman vaihtelua. Tanska, Norja ja Ruotsi erottuvat edukseen pienillä luvuilla. Taulukon lukuihin ei ole laskettu henkilöitä, joilla ei ole vielä työttömän statusta, vammaisia, jotka voisivat tehdä työtä eikä niitä, jotka eivät voi työllistyä edes autettuina. Näin ollen luvut ovat vain suuntaa antavia, kuten tutkijat toteavat. (Arnkil & Spangar & Jokinen 2012, 33–34)

Kuvio 1. Työvoimapolitiittisten toimenpiteiden rahoituksen osuus bruttokansantuotteesta Euroopassa 2008.

Lähde: Eurostat 2008, Arnkil & Spangar & Jokinen 2012

Kuviosta 1 voidaan nähdä, että Suomi panostaa muiden tutkimukseen osallistuneiden maiden tavoin työvoimapolitiittisiin tukiin. Ainoa poikkeus on Iso-Britannia. Suomi ja Saksa panostavat muita enemmän ns. passiivisiin tukiin, esimerkiksi varhaiseläkkeeseen ja työttömyyskorvaukseen. Alankomaissa panostetaan eniten tukityöllistämiseen ja kuntouttamiseen, mikä taas Saksassa on vähintä.

Haluan seuraavaksi tutkia lähemmin Ruotsin ja Saksan aktivointimalleja. Saksa on yksi Euroopan parhaiten menestyvistä maista, mutta toisaalta sillä on maahanmuuton vuoksi isoja haasteita. Ruotsin olen valinnut sen vuoksi, että Suomea ja Ruotsia verrataan usein tutkimuksissa. Maat ovat usealla alalla tavallaan kilpakumppaneita.

3.5.1 Ruotsin malli

Haluan tässä esittää tarkemmin Arnkil, Spangar ja Jokisen tutkimuksen (2012) siitä, miten vajaakuntoisten työllistäminen on Ruotsissa järjestetty. Pääpiirteittäin tutkittavissa maissa vajaakuntoisten työllistäminen on järjestetty samansuuntaisesti, mutta eroja kuitenkin on. Ruotsissa työllistämiseen on panostettu paljon. Erityisesti on panostettu työnantajien asenteiden muokkaamiseen. Kuten Suomessa, haasteena on nykyään ikääntyneiden ihmisten määrän nousu. Aikaisemmin keskusteltiin liikuntarajoitteisten työllistämisestä, mutta nykyään erilaiset psyykkis-sosiaaliset ongelmat tuovat työhön pääsyyn haasteita.

Suomen tapaan myös Ruotsissa työttömyys nousi 1990-laman aikana ja oli korkeimmillaan vuonna 2010: 9,1 %. Nyt se on laskenut 7,1 %:iin. Työllisyysaste on yleensä ollut miehillä 75 % ja naisilla noin 70 %. Huolestuttava piirre on ollut nuorten työttömyys, joka on Euroopan korkeimpia: 15–24-vuotiaiden keskuudessa noin 30 %. (Arnkil & Spangar & Jokinen 2012, 68–70)

Työnvälityksessä painotetaan kuntoutusta ja tehdään työtä sen eteen, että asiakas voisi palata työelämään. Vajaakuntoisille on tehty oma strategia vuosille 2011–2016. Siinä panostetaan erityisesti nuoriin. Työnantajille maksetaan tukia ja he saavat vakuutusmaksujen alennuksia, jos he palkkaavat vajaakuntoisen. Järjestelmiä myös kehitetään ja yksinkertaistetaan.

Erilaiset aktivointitoimet Ruotsissa:

Nuorisotakuu 20–24 vuotiaille on tarkoitettu 90 vrk työttömänä olleille. Tämän jälkeen kunnan tuli tarjota työtä, koulutusta tai työllistymiseen tarkoitettua aktivointia. Tämä vastaa suurin piirtein meillä Suomessa käyttöön tullutta nuorisotakuuta. Erona kuitenkin on, että meillä nuorisotakuu koskee kaikkia alle 25-vuotiaita, joilla ei ole mitään toimintaa. Esimerkiksi työ- tai harjoittelupaikka tulee löytää heti kolmen kuukauden aikana.

Aktiivisuustakuu koskee niitä, joita uhkaa työttömyyden pitkittyminen ja joiden työttömyys on kestänyt 14–24 kk. Heidän tulee osallistua johonkin aktivointitoimenpiteeseen, kunnes ovat päässeet koulutukseen tai työllistyneet. Tämän lisäksi on *Työ- ja kehitystakuu*, joka korvasi edellisen vuonna 2007. Tässä työnvälitys kartoittaa asiakkaan tilanteen ja ohjaa työnhakua korkeintaan 150 vrk . Sen jälkeen seuraa työharjoittelu. Jos nämä eivät johda työn saantiin, seuraava aste on palkaton aktivointi johonkin työpaikkaan.

Ruotsissa on yleinen mielipide, että panostaminen työllistämiseen on kannattavaa. Kuten joissakin maissa, Ruotsissa ei harjoiteta asiakkaiden profiloitua. Työnvälityksen työntekijät pohtivat toki kevennetysti, keille mitäkin toimenpiteitä tehdään. (Arnkil & Spangar & Jokinen 2012, 71–79)

Vajaakuntoisille tarkoitettuja tukia:

Vajaakuntoisen on mahdollista saada palkkatukea. Tuki maksetaan työnantajalle, jos tämä työllistää vajaakuntoisen. Näin tuki korvaa alentuneen työpanoksen. Samoin työpaikan on mahdollista saada tukea työpaikan kehittämiseen, jos sinne palkataan vajaakuntoinen.

Alle 26-vuotiaat, jotka ovat olleet työttömänä vähintään kuusi kuukautta ja yli 26-vuotiaat, joiden työttömyys on kestänyt vähintään vuoden, voivat saada niin sanotun uuden aloituksen.

Vajaakuntoisille yrittäjille on olemassa myös starttiraha.

Erityistukea tarvitsevien henkilöiden on mahdollista saada henkilökohtainen avustaja, jonka palkkaamiseen voidaan käyttää korkeintaan 50 000 SEK vuodessa.

3.5.2 Saksan malli

Saksassa ollaan uudistamassa työvoimapolitiikkaa, kuten viime vuosina myös muissa maissa. Työelämä on tullut haasteellisemmaksi. Kuten Suomessa, työväki ikääntyy. Vähän koulutetut henkilöt kärsivät Saksassa työttömyydestä jopa enemmän kuin muiden Euroopan maiden vähän koulutetut. Vajaakuntoiset osallistuvat Saksassa paljon vähemmän työelämään, sillä heidän osuutensa vuonna 2005 oli 40 % ja vuonna 1995 noin 50 %.

Työttömyys on Saksassa tällä hetkellä 6,1 % eli alempi kuin monissa muissa maissa.

Tukityöllistämiseen ja kuntoutukseen ei kuitenkaan panosteta Saksassa siinä määrin kuin Suomessa, sillä rahoituksen määrä aktivoinneista on Saksassa 6 % ja Suomessa 13 %.

Saksojen yhdistymisen aikoina työuria pyrittiin pidentämään, jotta välttyttäisiin irtisanomisilta. Ihmistä tuettiin, kunnes hän löytäisi uuden paikan tai voisi kouluttaa itseään. Palkkoja on myös alennettu erityisesti matalapalkka-aloilla, jotta työpaikka säilyisi. Työnantajien tulee huolehtia vajaakuntoisista työpaikalla. Tukityöllistäminen kuten muutkin toimet nähdään kilpailua vääristävänä. Tukitöiden nähdään enemmän kuuluvan julkisen sektorin toimintoihin. (Arnkil & Spangar & Jokinen 2012, 160–162)

Saksassa on paljon maahanmuuttajia. Heidän lisäksi haastetta työelämään tuovat ikääntyneet ja vähän koulutetut. Heihin ei kuitenkaan panosteta työllistämistoimia erityisenä ryhmänä, vaan asia nähdään poliittisena. Toimenpiteet vaihtelevat poliittisen tai taloudellisen tilanteen mukaan.

Sodan jälkeen työt olivat hätäaputoita suojatyöpaikoissa. Vuoden 1990 jälkeen työpaikkoja on alettu hakea avoimilta markkinoilta. Vuonna 1927 tuli jako kansallisen työttömyysvakuutuksen alaisiin henkilöihin ja niihin, jotka kuuluivat viimesijaiseen kunnalliseen sosiaaliturvaan. Tätä jakoa ei pyritty pitkään aikaan muuttamaan. Vuoden 1970 jälkeen, kun työttömien määrä nousi rajummin, työhön aktivoinnit voimistuivat. Saksojen yhdistyminen loi suuret työttömien armeijat. Ajattelua työllistymisen suhteen muutettiin niin, että luotiin uusia lakeja. (Arnkil & Spangar & Jokinen 2012, 163–165)

Tuet muotoutuvat sen mukaan, annetaanko niitä ns. normaaleille työttömille vai vajaakuntoisille. Pääsääntö kuitenkin on, että tuki maksetaan työnantajalle. Kuntien vastuu järjestämisessä on vahvistunut, ja toisena osapuolena ovat olleet ns. job centerit.

Tukimuotoja:

Integraatiotuet, jotka maksetaan suoraan työnantajille sekä suoraan työpaikkatukeen.

Väliaikainen palkkatuki, joka on ollut käytössä jo 30 vuotta.

Väliaikainen työllistämistuki henkilöille, jotka ovat valtion työttömyysvakuutuksen alaisia. Se maksetaan työnantajalle. Tuen määrä riippuu työntekijän osaamisen tasosta.

Yhden euron työt. Tarkoitettu henkilöille, joiden on vaikea työllistyä ja jotka elävät minimitoimeentulotuella. Tässä tukimuodossa maksetaan kulukorvaus työnhaun aikana. Se ei ole työsuhde ja voi kestää 312 kk.

Uusi integraatiomalli on tarkoitettu nuorille. Se sisältää yksilöllistä valmennusta.

Työhön orientoiva malli on tarkoitettu nuorille ja koulunsa keskeyttäneille. Tarjoajina ovat lähinnä kunnat ja kolmas sektori.

Vajaakuntoiset. Tuki on työllistämistuki tai suojatyöpaikka. Vajaakuntoiseksi lasketaan, jos ei pysty työskentelemään kolmea tuntia päivässä kuuden kuukauden ajan. Yli 50-vuotiaille on tarkoitettu

50+ ohjelma, joka sisältää rekrytointia ja tukia työnantajille. (Arnkil & Spangar & Jokinen 2012: 168–172)

Koska em. toimilla ei ole päästy riittäviin tuloksiin, kehitteillä on uusia ohjelmia. Toimeentulotuki on myös muuttunut vastikkeelliseksi. Tarkoitus on pitää yllä työkykyä eikä pelkästään työllistyä. Uutena muotona on myös palkkakuluista korkeintaan 75 % korvaava tuki, jonka odotetaan lisäävän erilaisien sosiaalisten yritysten muodostumista. Tätä tukea voi saada kaksi vuotta. (Arnkil & Spangar & Jokinen 2012, 173)

4. TUTKIMUSONGELMA

Nykymaailmassa korostetaan ihmisen omaa vastuuta itsestään niin terveysasioissa kuin muilla elämänalueilla. Vastaavasti myös taloudellisen tuen antamisesta halutaan työpanos asiakkailta, eli tuki on vastikkeellista. Tähän on varmasti tultu sen vuoksi, että avun tarvitsijoita on enemmän ja rahavarat ovat rajalliset. Oletetaan lisäksi, että aktivointitoimiin osallistuminen lisää asiakkaiden elämänlaatua sen lisäksi, että se kohentaa heidän taloudellista asemaansa.

Kuntien rooli pitkäaikaistyöttömyyden hoidossa on lisääntynyt, ja suunnitelmissa on lisää velvoitteita kunnille. Kuinka kunnat selviävät näistä velvoitteista, ja riittävätkö niiden resurssit asioiden hoitamiseen? Se voi olla monelle pienelle kunnalle taloudellisesti erittäin vaikeaa, ja työpaikkojen löytyminen voi olla hankalaa. Toki on myös kunnan etu, että se panostaa työttömyyden vähentämiseen. Esimerkiksi jos se ohjaa asiakkaitaan kuntouttavaan työtoimintaan, välttyy se niin sanotuilta sakkomaksuilta.

Tutkimuksen kontekstina toimii Paraisten kaupunki ja sen pitkäaikaistyöttömien tilanne. Kuntouttavaa työtoimintaa on kuvattu monissa tutkimuksissa. Niissä on tutkittu paljon työtoimintaa asiakkaan näkökulmasta ja mitä vaikutuksia työtoiminnasta heille on. On myös tutkimuksia, joissa on kartoitettu kuntanäkökulmaa. Vähemmän on kuitenkin tutkittu kuntouttavaa työtoimintaa pienen kunnan näkökulmasta.

Tutkin siis kuntouttavan työtoiminnan vaikutuksia pienessä kunnassa. Ajallisesti kartoitan asiaa neljän vuoden ajalta. Tutkimusta tehtäessä on syytä rajata tutkimus jollekin tietylle ajanjaksolle. Jotta tutkimus ei paisu liian laajaksi, on myös syytä rajata aihe selkeäksi kokonaisuudeksi ja mistä näkökulmasta asiaa tutkii. (Laine & Bamberg & Jokinen 2007, 57–58)

Viitekehyksenä on vaikuttavuus kuntouttavassa työtoiminnassa sekä kehittämisenäkökulmat. Tarkastelen sitä, miten kaupungin eri työntekijät näkevät kuntouttavan työtoiminnan Paraisilla ja minkälaisia haasteita he kokevat katsoessaan sitä omasta ammatillisesta perspektiivistään.

Haluan pohtia tutkimuksessani, minkälaisina työntekijät näkevät kuntouttavan työtoiminnan työpaikat Paraisten kaupungissa, mitä töitä niissä tehdään ja löytyykö kuntouttavan työtoiminnan paikkoja riittävästi. Selvitän Paraisten kaupungin aktivointiastetta ja kuinka kunnan osarahoittaman työmarkkinatuen määrät ovat muuttuneet viime vuosina sekä vertailen niitä naapurikuntien tuloksiin.

Mittareita, millä vaikutuksia voidaan tutkia, ovat esimerkiksi pitkäaikaistyöttömien määrät, kuntouttavassa työtoiminnassa olevien määrä, summa, jonka kunta maksaa työttömistä ja korvaukset, jotka kunta saa työllistettyään pitkäaikaistyöttömän.

5. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimukseni on tapaustutkimus Paraisten kaupungista. Parainen on pieni eteläsuomalainen kaupunki, jossa työllistämisasioiden lisähaasteita tuo kaupungin kaksikielisyys. Tutkimusaineistona ovat kaupungin työntekijöiden haastattelut, joissa on haettu työntekijöiden näkemyksiä kuntouttavasta työtoiminnasta Paraisilla ja minkälaisia haasteita he kokevat katsoessaan työtoimintaa omasta ammatillisesta perspektiivistään. Tutkimuksessani käytän lisäksi tilastollisia tietoja Paraisten kaupungin kuntouttavan työtoiminnan tilasta. Kuten Pentti Alasuutari toteaa, kvalitatiivinen ja kvantitatiivinen tutkimus eivät ole toisiaan poissulkevia menetelmiä vaan täydentävät toisiaan. (Alasuutari 2011, 31–32)

Tapaustutkimus soveltuu erinomaisesti tutkimukseeni, koska sille on ominaista tutkia jotakin yhtä tapahtumaa, tilannetta tai prosessia. Tutkimuksessa selvitetään tarkasti tapahtumia ja esitetään ne totuudenmukaisesti. (Anttila 1996, 250; Hirsjärvi ym. 2004, 125–126) Tapaustutkimuksessa tutkitaan tapahtumia sekä kuvaillaan ja selitetään niitä. (Yin 1994, 5–13)

Tutkimusmetodi on tapa, jolla tutkija kerää tutkimustietoa. Oli tapa sitten haastattelu tai tilastollisessa tutkimuksessa saadut arvot, saatujen tietojen tulee olla sellaisia, että ne vastaavat tutkimuskysymyksiin. (Alasuutari 2011, 82–83)

Tutkimukseni on laadullinen tutkimus, jossa aineistona ovat teemahaastattelut. Teemahaastattelun olen valinnut sen vuoksi, että siinä haastateltavan kanssa voi keskustella vapaammin ja tutkijan on mahdollista tehdä täydentäviä kysymyksiä. Jos tutkimus tehtäisiin pelkästään strukturoitujen kysymysluetteloiden varassa, ei välttämättä saataisi kaikkea tarvittavaa tietoa. Haastattelut tehtiin yksilöhaastatteluina ja ne nauhoitettiin. (Eskola & Suoranta 2003, 87)

Haastattelua tehtäessä tulee kiinnittää huomiota siihen, kuinka haastateltavilta kysytään tietoa. Ei saisi kysyä miksi-kysymyksiä, sillä se voi kuulostaa syyttävältä. Tulee mieluummin kysyä miten-kysymyksiä. (Becker 1998)

Kuten teemahaastatteluihin kuuluu, haastatteluja varten tein kysymysrunгон. Kaikkia kysymyksiä ei kysytty jokaiselta haastateltavalta, vaan käytin kysymyksiä, jotka koskivat kyseistä haastateltavaa. Haastattelupyynnön lähetin jokaiselle sähköpostilla, ja halukkaita pyysin ottamaan yhteyttä haastattelua varten. Olen saanut kiittävästi halukkaita. Haastatteluista olen tehnyt kaikkiaan kahdeksan.

Haastateltavat olen valinnut sen mukaan, että he ovat asiantuntijoita Paraisten kaupungissa ja tuntevat kaupungin pitkäaikaistyöttömien työllistämistilanteen. Asiantuntijuus on yksi teemahaastatteluiden haastateltavien valintakriteereistä. (Alastalo & Åkerman 2010, 371) Vaikka haastatteluissa käytetään alansa asiantuntijoita, tulee muistaa, että ihmiset näkevät asiat omasta näkökulmastaan. Aineistoon tulee suhtautua kriittisesti. Alasuutari neuvoo, ettei havaintojen määrästä tule tehdä kovin laajaa joukkoa pelkistyksiä. (Alasuutari 2011, 43, 95)

5.1 Haastattelut

Haastatteluita käytetään paljon tiedonkeruumenetelmänä tutkittaessa yhteiskuntatieteellisiä tutkimuksia. Haastateltavat valitaan tutkimukseen sen mukaan, että heillä oletetaan olevan tietoa tutkittavasta aiheesta. Haastatteluissa pyritään saamaan faktatietoa alan asiantuntijoilta yhteiskunnan ilmiöistä ja prosesseista. Keskiössä on saatava tieto, ei niinkään kyseinen haastateltava. (Ruusuvoori & Nikander & Hyvärinen 2010, 373–374)

Haastatteluiden onnistuminen sekä mahdollisimman laajan ja totuudenmukaisen tiedon saaminen on kiinni monesta asiasta. Haastattelijan tulisi jo etukäteen tutustua aiheeseen ja aikaisempaan tutkimustietoon. Näin laaditut kysymykset ovat oikeanlaisia sekä selventävien kysymysten ja lisäkysymysten tekeminen on helpompaa. Pohjatöiden tekeminen auttaa myös haastateltavaa muistamaan vanhempia asioita. Toisaalta voi myös olla, että haastattelijan kiinnostus ja asiantuntemus edesauttavat haastatteluilmapiiriä. (Ruusuvoori & Nikander & Hyvärinen 2010, 378–379)

Tutkimusaineisto koostuu Paraisten kaupungin työntekijöiden haastatteluista. Työntekijät ovat tekemisissä kuntouttavaan työtoimintaan osallistuvien henkilöiden kanssa. Parainen on pieni kaupunki, jonka sosiaalikeskuksessa ei ole valtavia työntekijämääriä. Miettiessäni, keitä pyydän haastatteluun, yksi ensimmäisistä kriteereistäni oli se, minkä verran henkilö osallistuu kuntouttavan työtoiminnan suunnitteluun tai on sosiaalityöntekijöiden tapaan asiakastyössä. Yksi tärkeimmistä argumenteista oli myös se, että haastateltava on päättämässä kunnan osallisuudesta kuntouttavan työtoiminnan järjestämiseen.

Haastatteluissa ovat mukana sosiaalityöntekijä, nyt puolitoista vuotta työskennellyt työllisyyskoordinaattori sekä työllisyysohjaaja. He tekevät yhteistyötä työvoimaviranomaisten kanssa ja suunnittelevat työpaikkaa pitkäaikaistyöttömille. Sosiaalitoimenjohtaja ja sosiaalisihiteeri

ovat esimiehiä ja toteuttavat kunnan päättäjien ja lautakunnan sekä valtuuston asettamia päämääriä kuntalaisten työllistämisessä. Sosiaalilautakunnan puheenjohtaja ja kaupungin henkilöstöpäällikkö osallistuivat myös haastatteluun. Heiltä sain arvokasta tietoa siitä, mitä tulevaisuuden visioita päättäjillä on työllistämishjelmassa. Lisäksi haastateltavissa on eri yksiköiden esimiehiä, joilla on käytännön tietoa kuntouttavan työtoiminnan järjestämisestä. Näistä mainitsen erityisesti nuorten työpaja Aktivan esimiehen, joka tekee nuorten kanssa kuntouttavan työtoiminnan aktivointisuunnitelmia.

25.4.2013 lähetin jokaiselle haastattelukutsun sähköpostitse. Vastauksia tuli heti kiitettävästi. Muutamalle soitin jälkikäteen ja kyselin, oliko hän ennättänyt tutustua postiini. Haastatteluita olen tehnyt kahdeksan.

Minulla oli mahdollisuus tehdä haastattelut työajalla omassa työhuoneessani. Haastateltavat saapuivat työhuoneeseeni, tai haastattelu tehtiin haastateltavien omissa työhuoneissa. Näin saimme rauhallisen tilanteen haastattelua ja sen nauhoitusta varten. Haastateltavat kertoivat mielellään omasta työstään, ja sain mielestäni totuudenmukaisia kuvauksia heidän ajatuksista.

Kysymysrunгон tein kuntouttavan työtoiminnan ja pitkäaikaistyöttömyyden teeman mukaan. Miettiessäni kysymyksiä käytin avukseni aikaisempaa tutkimustietoa aiheesta. Kysymysten valintaan vaikutti myös paljon se, minkälaisessa työssä haastateltava oli. Esimiesasemassa ja päättävissä asemissa kaupungin organisaatiossa olevilta haastateltavilta kysyin kysymyksiä, jotka selvensivät suhtautumista pitkäaikaistyöttömyyteen ja sen hoitoon sekä tulevaisuuden suunnitelmiin. Käytännön tasolla työttömien kanssa toimivien haastateltavien kysymykset muotoituivat arkipäivän haasteista, parannustoiveista ja yleisesti siitä, mitä tehtäviä pitkäaikaistyöttömät tekevät työpaikoilla.

Litteroituja haastatteluita kertyi 43 sivua. Ne on kirjoitettu Times New Roman -kirjasintyypillä rivivälillä 1,5 ja fonttikoolla 12. Haastatteluiden pituudet vaihtelevat kolmesta seitsemään sivuun. Ajallisesti haastattelut kestivät joidenkin osalta noin puoli tuntia ja toisilla 40–50 minuuttia.

Haastattelutilanne ja haastattelun onnistuminen on paljon kiinni haastattelijan ja haastateltavan luottamuksellisesta suhteesta. (Suoranta & Eskola 1996: 71) Koska tein itse haastattelut ja kaikki haastateltavat olivat tuttuja, keskustelut lähtivät käyntiin jouhevasti. Olen tehnyt myös itse pitkäaikaistyöttömien aktivointeja ja tiedän vähän arjen haasteista, joten pystyin tekemään helposti lisäkysymyksiä ja eläytymään haastateltavien työhön. (Ruusu vuori & Nikander & Hyvärinen 2010,

384) Haastattelutilanne oli myös itselleni opettavainen, sillä sain paljon tietoa henkilöiltä, jotka tekevät käytännön työtä pitkäaikaistyöttömien kanssa. Sain myös tietoa heidän odotuksistaan.

Tutkimuksen edetessä ja miettiessäni analysointia olen voinut käydä lisäkeskusteluita esimerkiksi työllisyyskoordinaattorin kanssa kuntouttavasta työtoiminnasta. Näin olen saanut lisäinformaatiota ja pystynyt tarkentamaan asiaa lisää. Olen saanut työllisyyskoordinaattorilta paljon hyödyllistä tietoa siitä, millaisia suunnitelmia valtakunnan tasolla on kuntouttavan työtoiminnan ja sen rahoituksen osalta.

5.2 Tulosten analysointi

Tutkimustulosten analysointi on monitahoinen ja aikaa vievä prosessi. Tutkimushaastattelu ja analysointivaihe kulkevat käsi kädessä. Tällä tarkoitetaan sitä, että jo haastatteluvaiheessa mietitään materiaalin analysointia ja suhdetta muihin haastatteluihin. Kysymyksiä ja mahdollisia lisäkysymyksiä eli täydentäviä kysymyksiä mietitään etukäteen. Ennen haastattelua tulee tehdä taustatyötä selvittämällä haastateltavan suhde tutkimusongelmaan ja hänen asiantuntija-asemansa. (Alastalo & Åkerman 2010, 378–379)

Käytin tutkimuksessani analysointimenetelmänä aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Analyysin tarkoituksena on jakaa haastatteluaineisto sellaiseen muotoon, että sitä pystyy lukemaan ja tarkastelemaan helpommin. Tuomi ja Sarajärvi jakavat analysoinnin kolmeen vaiheeseen. Ensin haastatteluaineisto redusoidaan eli pelkistetään tutkimuksen kannalta tärkeät asiat. Seuraavaksi on klusterointi, jossa aineisto ryhmitellään. Viimeiseksi aineisto abstrahoidaan eli luodaan teoreettiset käsitteet. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108–113)

Litteroituani haastattelut luin ne muutaman kerran läpi. Seuraavaksi hain huomiokynällä jokaisesta haastattelusta pääasioita, jotka haluan tuoda esille tutkimuksessani. Tämän jälkeen kirjasin pelkistetyt teemat ylös paperille ja jätin ulkopuolelle asiat, jotka eivät varsinaisesti kuulu tutkimukseen.

Aineistosta esiin tulleita pääteemoja:

- kehitystarpeita
- asiakkaan opastaminen työhön

- työhön sijoittumisen vaikeudet
- kielikysymys ja pitkät matkat
- yhteistyö kunnan sisällä
- parannusehdotuksia
- Kierrätyskeskuksen ja Nuorten työpaja Aktivan toiminta

Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä saatuja käsitteitä yhdistetään ryhmiin, jotka ovat tutkimuskysymysten kannalta olennaisia. Näitä pääteemoja ja tutkimukseni kannalta oleellisia kysymyksiä olen kuvannut tulosluvussa, jossa kyseiset teemat ovat jokainen omana lukunaan. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 112–113)

Eri tilastolähteistä kuten Kelasta saatavat tilastot ovat numerotietoa, jonka avulla voi tarkastella aktivointien määrää ja kunnalle aiheutuvia kuntouttavan työtoiminnan kustannuksia.

5.3 Tutkimusetiikka

Tutkimuksen yksi tärkeimmistä asioita on tutkimusetiikka. Aineistoa ja tilastoja saan tutkimukseeni omalta työpaikaltani, ja olen saanut esimieheltäni luvan käyttää tietoja. Tutkimuksessani käsitellään asiakkaita nimettöminä ja vain tilastoittain. Käytettävät tiedot ovat julkista tietoa. Kuntouttavaa työtoimintaa tekevien työntekijöiden haastattelut käsitellen luonnollisesti myös anonyymeina. Koska Parainen on pieni kaupunki ja haastateltavia vähän, voi eteen tulla tilanne, että tekstistä saa kuvan ketä haastateltavaa asia koskee. Tämän pyrin kuitenkin minimoimaan. Haastateltavien henkilönimet eivät esiinny tekstissä.

Haastattelut tehdään avoimesti, jotta jokainen haastateltava näkee toiminnan. (Eskola & Suoranta & 2003, 52–53)

Tutkimukseen osallistuminen on kaikille vapaaehtoista, mikä onkin yksi tärkeimmistä tutkimusta tekevän ohjeista. Nauhoitukset ja litteroinnit ovat ainoastaan minun eli tutkimusta tekevän käsissä ja ne hävitetään tutkimuksen valmistuttua.

Tuomi ja Sarajärvi (2009) kirjoittavat, kuinka tutkimuksen eettisyyttä tulee miettiä jo tutkimuksen suunnitteluvaiheessa. Tulee esittää kysymyksiä, kuten kenen näkökantaa tutkitaan ja erityisesti miksi tutkimus tehdään. Lähteisiin ja niiden käyttöön tulee kiinnittää tutkimuksessa suurta

huomiota. Tutkimuksen tekijän tulee antaa arvoa toisten tekemille tutkimuksille ja huomioida se omassa kirjoituksessa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 126–129)

Pyrin tutkimuksessani mahdollisimman luotettavaan tulkintaan ja tarkkuuteen. Tutkimuksen mittareina on yleisesti pidetty validiutta ja reliabiliteettia. Reliabiliteetti on tutkimuksen ominaisuus, joka tarkoittaa, että tutkimus voidaan toistaa ja saadaan aina sama tulos. Validiteetti taas on tutkimuksen mittari, mikä tarkoittaa sitä, että tutkimus on luotettava ja menetelmät mittaavat juuri haluttua asiaa. (Eskola & Suoranta 1996, 165–166)

5.4 Käytetyt tilastot

Kuntouttavasta työtoiminnasta löytyy kuntakohtaisia tilastoja Kelan sivuilta useammalta vuodelta. Olen hyödyntänyt näitä tietoja omassa tutkimuksessani. Tilastot kerätään vuosittain maksetuista työttömyysetuuksista, kuntien maksuosuuksista, sukupuolijakaumista ja siitä, minkälaisiin tuettuihin työmuotoihin työttömät sijoittuvat.

Parhaiten kaupunkia koskevaa tietoa löysin kuntouttavan työtoiminnan paikoista, mitä niissä tehdään ja työssäolon kestoista. Varsinaisia tilastoja Paraisilla ei ole. Tiedot on haettava eri kaavakkeista ja sopimuksista, joita on tehty, kun kuntouttava työtoiminta on alkanut. Muista kuntouttavan työtoiminnan kustannuksista, kuten ohjauksesta työpaikoilla, ei ole tilastoitua tietoa. Panokset tilavuokriin voidaan selvittää.

6. PARAISTEN KUNNAN KUNTOUTTAVA TYÖTOIMINTA

6.1 Paraisten kunnan eri työllistymismuodot

Taulukossa 6. on esitetty henkilömääriä, jotka ovat olleet erilaisissa aktivointitoimenpiteissä, kuten työvoimakoulutus, työkokeilu, työharjoittelu, työelämän valmennus, kuntouttava työtoiminta ja palkkatuki. Tiedot ovat neljältä viime vuodelta. Kelan tilastosta ei saanut vanhempia tietoja.

Taulukosta näkee, että tukimuoto painottuu palkkatukeen. Palkkatuella on joka vuosi eniten ihmisiä. Mielenkiintoinen havainto on, että palkkatuella olevista on lähes joka vuosi enemmistö miehiä. Toinen suuri ryhmä on kuntouttava työtoiminta. Siinä miesten ja naisten osuus on joka vuosi lähes sama. Kolmanneksi suurin ryhmä on työelämän valmennus, jossa on todennäköisesti enemmän nuoria.

Taulukko 6. Paraisten kunnan työllistetyt henkilöt eri työmuodoissa. Työttömyyden kesto 500 päivää tai yli, henkilöä.

Aika	Sukup.	Työttömyysajan työmarkkinatuki	Työvoimakoulutus	Työkokeilu	Työharjoittelu	Työelämän valmennus	Kuntouttava työtoiminta	Palkkatuki
2013	mies	16	0	1	0	1	3	12
	nainen	8	1	0	0	0	3	8
2012	mies	14	0	0	0	0	3	15
	nainen	8	1	0	0	1	2	7
2011	mies	13	0	0	0	2	3	7
	nainen	9	0	0	0	0	1	10
2010	mies	13	1	1	0	3	2	9
	nainen	16	1	0	0	2	2	4

Lähde: Kelan tilastot

Työnantaja voi saada palkkatukea, jos hän palkkaa työhön pitkäaikaistyöttömän. TE-toimisto arvioi, onko työtön vaikeasti työllistettävä, parantaako palkkatuki hänen osaamistaan ja edistääkö se sijoittumista työelämään. Palkkatukea voivat saada kunnat, yhdistykset, yksityiset työnantajat, säätiöt ja yritykset. Työnantaja maksaa työntekijälle työehtosopimuksen mukaisen palkan. Palkkatukea voi saada kymmenen kuukautta. Jos työtön on kuitenkin ollut työttömänä yli 500

päivää, kesto voi olla maksimissaan 24 kuukautta. Peruspalkkatuen määrä on 32,66 € päivässä. (www.te.palvelut.fi)

Työpaikkoja pitkäaikaistyöttömille on Paraisten kaupungin yksiköistä kiinteistötoimessa, viheryksikössä, koulutoimessa, terveydenhoidossa, kirjastossa, keittiössä, vanhainkodissa, palvelutalossa ja Nuorten työpaja Aktivassa. Lisäksi seurakunnat, Folkhälsan ja kierrätyskeskus, jota vetää Kaarinan Työttömät ry, tarjoavat tukityöpaikkoja.

Kiinteistötoimen tehtäviin kuuluu talonmiehen tehtäviä, katujen, viemäreiden, vesialueiden ja laitureiden huoltotöitä sekä rakentamista. Lisäksi on liikennemerkkien, opasteiden ja valaisintolppien vaihtoa sekä kunnostusta. Kiinteistötoimi huolehtii myös torin ja taksiaseman alueiden kunnosta sekä vierasvenesataman siisteydestä.

Viheryksikön töitä ovat viheralueiden hoito, puistojen, leikkipuistojen ja puistometsien hoito sekä puhtaanapito, ruohonleikkuu, metsien karsinta ja metsänhoito. Viheryksikölle kuuluvat myös uimarannat ja näiden alueiden rakennusten kunnossapito. Työt painottuvat erityisesti kesäaikaan. Talvella on hiljaisempaa ja tekijöitä tarvitaan vähemmän.

Keittiöissä työnä ovat olleet moninaiset avustavat työt. Vanhainkodissa ja vanhusten palvelutalossa työhön on kuulunut avustaminen ruokailuissa, siivouksessa, peseytymisessä ja pukeutumisessa. Koulussa kuntouttavaan työtoimintaan ovat kuuluneet koulunkäyntiavustajan tehtävät.

Missä määrin asiakkaat saavat pysyviä työpaikkoja kuntouttavan työtoiminnan jatkoksi?

Valitettavasti kovinkaan moni kuntouttavassa työtoiminnassa ollut henkilö ei ole saanut Paraisilla pysyvää palkkatyötä. Omista asiakkaistani tiedän kaksi, jotka ovat neljän vuoden aikana päässeet jatkamaan palkkatyössä. Vuonna 2013 palkkatuella on voitu työllistää kunnan yksiköihin 20 henkilöä. Kovinkaan moni ei kuitenkaan ollut sitä ennen kuntouttavassa työtoiminnassa.

Vuoden 2013 kunnan tilastoista selviää, että alle 25-vuotiaille tehtiin 19 ja sitä vanhemmille 96 aktivointisuunnitelmaa. Kuntouttava työtoiminta järjestettiin kunnan omana toimintana 22 henkilölle ja ostopalveluina 14:lle. Kuntouttavassa työtoiminnassa ollaan yleisimmin kerran. Jakson pituus vaihtelee kolmesta kuukaudesta kuuteen kuukauteen. Kieltäytymiset kuntouttavasta työtoiminnasta johtuivat päihteiden käytöstä, elämänhallintaan liittyvistä asioista tai muista terveydellisistä seikoista. Kieltäytyjistä kaikki olivat yli 25-vuotiaita. Keskeyttämiset johtuivat lähinnä siirtymisestä palkkatyöhön, työkokeiluun, opiskelemaan tai koulutukseen. Kuntouttavan työtoiminnan jälkeen henkilöt siirtyivät yleisimmin uudelle kuntouttavan jaksolle, työkokeiluun, koulutukseen, opiskeluun, työkyvyn arviointiin tai ammatilliseen kuntoutukseen. (Parainen 2013)

6.2 Kunnan osarahoittaman työmarkkinatuen osuudet Varsinais-Suomessa

Kunnan osarahoittamasta työmarkkinatuesta on viime aikoina puhuttu paljon niin mediassa kuin kuntapäätäjien taholla. Taulukosta 7. voi nähdä, kuinka kuntien työmarkkinatuesta maksama osuus on kasvanut joka vuosi, jos katsoo koko Varsinais-Suomen yhteenlaskettuja summia. Eri kuntien osuuksissa erottuu joukosta Turku isona kuntana, jonka menot ovat miljoonaluokkaa. Summa kasvaa huomattavasti joka vuosi. Katsottaessa taulukkoa 10. nähdään myös, että aktivointiaste on Turussa huomattavasti pienempi kuin alueen pienemmissä kunnissa. Raision, Kustavin ja Auran maksettavissa määrissä ei ole kovin suuria vuosittaisia eroja. Menojen nousuun vaikuttaa yleinen työttömyystilanne ja taloustilanne, mikä näkyikin menojen kasvuna kaikissa kunnissa vuoden 2012 luvuissa.

Paraisilla rahoituksen osuus vaihtelee niin, että vuoden 2007 jälkeen se laskee huomattavasti, mutta nousee vuonna 2012 työttömyyden noustessa.

Kunta	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Varsinais-Suomi	10 133 162	9 110 727	9 925 807	10 984 609	11 291 566	14 596 476
Aura	39 921	31 005	42 828	39 476	35 699	38 330
Kaarina	102 617	130 545	103 828	131 786	115 697	200 090
Kustavi	13 996	11 649	14 357	17 799	9 140 ...	
Lieto	116 172	56 116	68 838	82 371	86 801	106 025
Masku	37 882	30 047	37 561	26 816	19 571	35 168
Naantali	138 309	114 457	106 187	93 328	95 300	100 648
Parainen	115 924	84 776	66 533	84 052	64 293	76 674
Raisio	228 036	115 145	132 073	132 415	168 694	298 914
Rusko	40 366	28 539	24 278	26 768	27 451	32 829
Turku	6 966 220	6 463 926	7 093 515	8 030 257	8 237 619	10 594 902

Lähde: Kelan tilastot

Taulukko 8. Työttömien määrä ja työttömyysaste Varsinais-Suomen kunnissa

Kunta	Työttömien määrä/henkilöitä			Työttömyysaste/prosentteina		
	2013/4	2014/3	2014/4	2013/4	2014/3	2014/4
Aura	170	186	184	8,4	9,3	9,2
Kaarina	1129	1286	1252	7,4	8,4	8,1
Kustavi	27	40	37	7,1	10,8	10
Lieto	530	682	679	6,4	8,1	8,1
Masku	288	356	352	5,9	7,2	7,2
Naantali	669	866	827	7,3	9,5	9,1
Parainen	409	482	466	5,7	6,7	6,5
Raisio	1074	1242	1221	8,9	10,3	10,2
Rusko	163	195	182	5,5	6,5	6,1
Turku	12382	13374	13069	13,9	14,9	14,5

Lähde: Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Varsinais-Suomen työllisyyskatsaus 4/2014

Taulukossa 8 on verrattu Varsinais-Suomen kuntien työttömyyslukuja keväällä 2014 ja keväällä 2013. Nousua luvuissa on jokaisen kunnan kohdalla. Nousua on monen kunnan kohdalla lähes kaksi prosenttia jokaisessa kunnassa. Paraisten kohdalla nousua on ollut alle prosentin eli 0,8 %.

6.3 Kunnan osarahoittaman työmarkkinatuen osuudet ikäryhmittäin

Seuraavassa taulukossa 9. on verrattu kunnan osarahoittamaa työmarkkinatukea saaneiden osuuksia ikäryhmittäin ja sukupuolittain. Yleisesti katsottaessa taulukkoa maksetut osuudet sijoittuvat iäkkäämpien henkilöiden ryhmiin. Määrät alkavat jyrkästi kasvaa 30-vuotiaiden ja sitä vanhempien kohdalla. 20–24-vuotiaille kunnan rahoittamaa työmarkkinatukea ei ole maksettu. Tämä selittyy sillä, ettei heille makseta työmarkkinatukea, jos heillä ei ole tutkintoa.

Kunnan osarahoittamaan ryhmään kuuluvia henkilöitä ei ole pystytty työllistämään. Henkilöt voivat odottaa eläkepäättöstä, tai työllistymisselvitys on kesken. Osaa henkilöistä ei ole mahdollista työllistää terveydellisten syiden vuoksi, mutta he eivät kuitenkaan pääse eläkkeelle. Tähän ryhmään tulee panostaa, sillä uusien Työ- ja elinkeinoministeriön lakiuudistusten vuoksi määrät tulevat nousemaan reilusti.

Taulukko 9. Paraisten kunnan osarahoittama työmarkkinatuki ikäryhmittäin.

Aika	Sukupuoli	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64
2012	Mies	0	0	0	0	5 284	0	0	16 718	5 147
	Nainen	0	0	4 512	0	0	0	0	10 332	0
2011	Mies	0	0	0	0	0	0	5 826	1 243	7 714
	Nainen	0	4 809	0	0	3 097	0	0	7 593	5 104
2010	Mies	0	0	0	0	0	0	8 234	2 943	9 119
	Nainen	0	0	0	7 665	10 250	8 428	0	5 564	0
2009	Mies	0	0	0	8 537	0	0	4 867	4 092	15 158
	Nainen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2008	Mies	0	0	0	7 829	0	6 209	7 040	14 253	0
	Nainen	0	0	0	7 687	0	5 170	0	9 138	7 913
2007	Mies	0	0	0	9 735	2 213	9 398	14 668	18 096	6 817
	Nainen	0	0	4 624	8 956	6 199	6 033	0	12 325	5 770

Lähde: Kelan tilastot

Valtio maksaa kunnille jokaisesta kuntouttavassa työtoiminnassa olevasta henkilöstä 10,05 € päivässä jokaiselta toteutuneelta työpäivältä. Taulukossa 10. esitetään, minkä verran työmarkkinatukipalautuksia maksettiin Paraisille vuosina 2010–2013. Summa on kaksinkertaistunut,

sillä aktivointien määrään on panostettu huomattavasti.

Aika	Euroa
2013	21 542,15
2012	15 891,75
2011	9 575,77
2010	10 856,84

Lähde: Paraisten kaupungin dokumentit

Työllistämiskustannuksiin lasketaan lisäksi vuokratulot, jotka aiheutuvat kierrätyskeskustoiminnasta, Nuorten työpaja Aktivan toiminnasta ja niiden henkilöstökuluista.

6.4 Kuntien aktivointiaste Varsinais-Suomessa

Seuraavassa taulukossa 11. vertaillaan aktivointiasteita Varsinais-Suomen eri kunnissa. Vertailuissa ovat mukana Kelan tilastoista saatavilla olleet vuodet 2010–2013. Vertailtaessa kuntien aktivointiasteita Varsinais-Suomessa, Paraisten aktivointiasteet eri vuosina ovat parhaimpien joukossa. Nykyisten kuntaliitosneuvotteluiden aikana huomio kiinnittyy Kemiönsaaren aktivointiasteeseen, joka on huomattavasti alhaisempi.

Katsottaessa muiden kuntien osuuksia, monen kunnan kohdalla voi havaita aktivointien määrän nousseen. Turku erottuu kuitenkin joukosta tasaisen huonoilla tuloksilla. Kaarina erottuu korkeilla aktivointiasteen tuloksilla. Kaarinassa on panostettu nuorten työttömyyteen sekä iäkkäämpien henkilöiden päiväkeskukseen, jonne voivat mennä esimerkiksi mielenterveysongelmista kärsivät henkilöt. (www.kaarina.fi) Aurassa, Maskussa, Mynämäellä, Raisiossa, Ruskolla ja Uudessakaupungissa aktivointiaste on viime vuosina laskenut.

Taulukko 11. Työmarkkinatukiseuranta**Aktivointiaste Varsinais-Suomen kunnissa vuonna 2010–****2013 prosenttiosuus**

Kunta	2013	2012	2011	2010
Aura	32	50	35	36,8
Kaarina	65,3	69	73,9	69,9
Kemiönsaari	26,7	20,5	21,9	20,7
Kustavi			0	28,6
Lieto	52,9	46,4	42	38,3
Masku	52,6	61,5	65	55
Mynämäki	44,2	59,1	53,6	39,3
Naantali	53,4	62,3	53	52,5
Paimio	51,3	42,4	32,1	34,5
Parainen	50	60,4	54,2	46,3
Raisio	53,3	59	65,3	65,3
Rusko	52,2	57,1	57,1	59,1
Turku	25,1	26	26,7	24,3
Uusikaupunki	39	44,3	47,4	47,8

Lähde: Kelan tilastot

6.5 Silta-projekti

Paraisilla ollaan huolestuneita 29–65-vuotiaiden työttömyydestä – erityisesti, jos työttömyys pitkittyy ja jos asiakkaalla on jonkinlaisia työllistymistä vaikeuttavia ongelmia. Tämän vuoksi keväällä 2014 on aloitettu Silta-projekti henkilöille, jotka ovat olleet 12 kuukautta tai kauemmin poissa työmarkkinoilta. Hankkeen tavoitteena on edistää pitkäaikaistyöttömien työllistymistä avoimille markkinoille tai koulutukseen pääsyä.

Projektissa on tarkoitus tehostaa yhteistyötä paikallisten toimijoiden kanssa ja olla yhteydessä erityisesti paikallisiin yrityksiin. Yrityksiä pyritään tukemaan eri tukimuotojen hakemisessa, kun he työllistävät pitkäaikaistyöttömiä. Asiakkaille tehdään urasuunnitelmat ja heille annetaan henkilökohtaista ohjausta. Tarkoituksena on löytää asiakkaan työllistymistä vaikeuttavia asioita ja puuttua niihin.

Hankkeelle on haettu ELY-keskukselta projektirahoitusta, joka on nyt myönnetty. Projektille on saatu asiantunteva vetäjä, joka tuntee entuudestaan Paraisten olosuhteet. Hän tekee yhteistyötä Nuorten työpaja Aktivan, kierrätyskeskuksen, Kaarinan työttömät ry:n, TE-toimiston ja Paraisten sosiaalitoimiston kanssa. Projektin rahoitus on aluksi vuoden mittainen, ja sille voidaan saada jatkoa kahdeksi vuodeksi. (Parainen 2014)

Projektin tarkoituksena on ennakoida tulevaa ja varautua siihen, että kunnat tulevat osallistumaan enemmän työmarkkinatukien maksamiseen. On myös kunnan ja kuntalaisten etu, että kunnassa on hyvä työllisyys ja jokaisella mielekästä tekemistä. Toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen ja yksilölliseen ohjaukseen. Työnhakijalle räätälöidään oma työllistymissuunnitelma, jonka lähtökohta on hänen omat tarpeensa ja kykynsä. Suunnitelmassa kartoitetaan asiakkaan elämäntilanne ja mietitään työllistymistä vaikeuttavia asioita. Tarkoituksena on lisätä asiakkaan aktivoitumista ja selkeyttää hänen tavoitteitaan.

6.6 Haastatteluiden satoa

Haastatteluissa käy selkeästi ilmi, että pitkäaikaistyöttömien työllistyminen on tärkeä asia ja että siihen tulisi panostaa enemmän. Kaupungin johtoryhmässä kuntouttavasta työtoiminnasta ei juuri puhuta. Siellä nähdään, että nämä asiat hoidetaan sosiaalitoimessa. Viimeisen vuoden aikana tähän on tullut muutosta, koska julkisuudessa on ollut paljon puhetta kuntien velvoitteiden lisäämisestä erityisesti maksuosuuksissa.

Se on tällä tasolla mihin meillä on mahdollisuus. Tota vuosittainhan tehdään suunnitelmat suurin piirtein kuinka monelle tarvitaan. Henkilökohtaisesti näkisin, että tämän tyyppistä toimintaa voisi olla

paljon enemmän. Myöskin kun ollaan tekemisissä esimiesten kanssa, niin olen ymmärtänyt, että taso jos sitä lisätään, niin vaatisi enemmän koulutusta ja ohjausta työpaikoillekin. (H.7)

Niin ne on sellaisia asioita, että suuremmat asiat ajaa aina yli. Kun tästä ei niin kauheasti pidetä meteliä. (H.8)

Kyllä minä uskoisin, että varsinkin kun nuoret on kyseessä, niin kyllä sitä pidetään tärkeänä. Varsinkin jos siitä on hyviä tuloksia ----- (H.8)

Nuorten työllistymiseen on viime vuosina panostettu ja siitä puhutaan paljon julkisuudessa. Vanhempien pitkäaikaistyöttömien työhön sijoittuminen ja siihen panostaminen on heikompaa. Se aiheuttaa kunnalle suuria rahallisia menoja.

Se on totta. Täytyy sanoa, että tosta puolesta asiasta ei ole niin kovin paljoa keskusteltu. Me ollaan sosiaalilautakunnan puolella puhuttu enemmän näistä nuorista, ja kuinka samaan aikaan meidän omissa laitoksissa on työvoimapula. Ei ole tullut mieleen, että teillä on näitä vanhempiakin, joita voisi houkutella tämän tyyppisiin töihin. (H.8)

Kysyttäessä haastateltavilta, ovatko he kuulleet tai tietävätkö he, onko kunnassa työllisyysstrategia, vastauksena oli, että siitä ei ole kuultu puhuttavan. Ei oikeastaan voitu puhua varsinaisesta strategiasta vaan jonkinlaisesta etukäteissuunnitelmasta. Tämä tarkoitti lähinnä sitä, että seuraavan vuoden budjettiin varattiin tietty summa rahaa, jotta työllistymisiä voitiin tehdä.

Työllistymisstrategia on vähän liian suuri sana. Sanotaan että suunnitelma. Suurin piirtein määrällisesti. Numeerisesti vain kun budjettia talousarviota tehdään, silloin olen laskenut suurin piirtein. (H.7)

Yksi kunnan tekemä panostus työllisyyden parantamiseksi on ollut työllisyyskoordinaattorin palkkaaminen sosiaalikeskukseen. Hänen tehtäviinsä kuuluu puoli päivää etuuskäsittelijän töitä ja toinen puoli on työllistämisasiota. Työllistämisasiosta työllisyyskoordinaattori tekee palkkatukipäätökset, hoitaa velvoitetyöllistettävät sekä osallistuu työvalmennettävien aktivointipalavereihin ja kuntouttavan työtoiminnan järjestämiseen.

Aikaisemmin ison osan Paraisten kunnan työllistämisasiosta on hoitanut henkilöstöyksikkö, jolle

näiden asioiden ei nähdä välttämättä kuuluvan. Koetaan, että jos työllistämisasiat kootaan yhteen paikkaan eli sosiaalitoimeen ja yhden henkilön hallinnoimaksi, asioita voidaan hoitaa hallitummin. Sosiaalitoimistossa on myös parempi työllistämisasioiden osaaminen.

Työllistäminen vaatii resursseja ja erityisesti rahaa. Tämän vuoksi haastatteluissa väläytettiinkin ajatusta, että muiden kuntien kanssa voitaisiin tehdä yhteistyötä. Parainen käy Kemiön kanssa juuri kuntaliitosneuvotteluja. Erityisesti, jos kaavailut kuntaliitokset toteutuvat, Paraisilla asiasta keskusteltaisiin Kemiön kanssa. Naapurikunta Kaarinassa kuntouttavan työtoiminnan asiat on hoidettu esimerkillisen hyvin. Paraisten olisi kiinnostavaa tehdä yhteistyötä Kaarinan kanssa.

Usein tuodaan esille ennakkoasenteet, jotka hankaloittavat ihmisten pääsyä työhön. Koska kunta on pieni, ihmiset tuntevat toisensa hyvin ja sana kulkee helposti eteenpäin. Toisaalta sitä, että kunnassa ihmiset tuntevat toisensa, pidetään myös etuna. Silloin on helpompi mennä kyselemään tutulta ihmiseltä esimerkiksi työpaikkaa haettaessa. Jotta henkilöitä voitaisiin työllistää, kaivattiin jonkin verran asennemuutosta ja avoimuutta. Tätä edistämään ehdotettiin porkkanaa henkilöille, jotka palkkaavat ja opastavat työllistettävää.

Haasteita on että kunnan työntekijät tuntevat nää ihmiset entuudestaan ja on tiettyjä ennakkoasenteita. Tuntee perheitä jopa isovanhempia. On vastaanottoa, että niillä on ollut aina tämmöistä ja on samoja vaikeuksia. Pienen kunnan ongelma on nämä ennakkoasenteet. Ne tavallaan säilyy niin syvällä. Tiettyjä ihmisiä ei saa tiettyyn yksikköön töihin. (H.5)

Pienessä kunnassa on tietysti tämä joustavuus. Että tota tää byrokratia ei ole niin jäykkää, niin pystyy hoitamaan joustavasti asioita, niin kuin näitten esimiesten kanssa. ----- (H.5)

6.6.1 Kaksikielisyys ja pitkät matkat

Vaikka kunta on kaksikielinen, sen ei katsota vaikeuttavan työhön pääsyä. Nykyään monet puhuvat molempia kieliä.

Parainen on laajalle levittäytyvä kunta, joka koostuu useista saarista. Kulkuyhteyksiä työpaikoille haastateltavat pitivät hyvinä. Ainoastaan uloimmilta saarilta Iniö ja Utö on melkein mahdollon päästä töihin, jos työpaikka ei ole omalla saarella. Korppoosta ja Nauvosta pääsee kulkemaan hyvin esimerkiksi Paraisille.

Vuodenaika vaihteluineen vaikuttaa paljon työhön pääsyyn, sillä esimerkiksi viheryksikkö ja monet teknisen toimen töistä ovat riippuvaisia sääolosuhteista. Kesällä on helpompaa päästä töihin, ja paikkojakin on enemmän. Avustavia töitä on yleensä tarjolla enemmän.

6.6.2 Yhteistyö kunnan sisällä

Pienen kunnan etuna nähdään se, että viranomaiset tuntevat toisensa kunnan eri toimipisteissä ja TE-toimistossa. Yhteistyö on helpompaa, kun voidaan saada yhteys toisiin toimijoihin vaikka menemällä naapuritaloon. Kokouksia voidaan järjestää nopeammalla aikataululla. Asiakasmäärät ovat huomattavasti pienempiä kuin suurissa kunnissa, virkailijat tuntevat jokaisen asiakkaan ja jokaisella tapaamisella on tuttu virkailija hoitamassa asiakkaan asioita. Tämä helpottaa virkailijan työtä, sillä hän pystyy helpommin hallinnoimaan asiakkaan kokonaistilannetta. Asiointia voidaan verrata esimerkiksi Turun TE-toimistoon, jossa asiakasmäärät ovat suuria. Siellä asioidessaan saattaa joutua jokaisella kerralla eri virkailijan luokse.

Tietysti mun mielestä täällä on hirveen hyvin hoidettu, koska täällä yhteistyö TE-toimiston ja kunnan välillä on joustavaa. TE-toimisto tuntee hyvin asiakkaat, ja täälläkin on hyvä tieto asiakkaan tilanteesta. verrattuna johonkin isompaan kaupunkiin, jossa ei ole mitään kontrollia asiakkaan tilanteesta. (H5.)

Kyllä me saadaan, nähdään että se toimii ja saadaan yhteisiä kokouksia. Ja kun olen ollut mukana teidän ja työkkärin tapaamisissa se sujuu hyvin. Mutta se mikä on Kelan rooli, koska heillä ei ole yhteistyötä kenenkään kanssa. (H.2)

Aktivointisuunnitelmia ja yhteistyöpalavereja pystytään järjestämään aina kun niille on tarvetta. Sosiaalitoimistosta osallistuu palaveriin aina työllisyyskoordinaattori tai sosiaalityöntekijä tai molemmat, jos on tarpeen. Paraisilla on toiminut työllisyyskoordinaattori nyt vuoden. Hänen työpanoksensa ja tietämyksensä ovat ensiarvoisen tärkeitä. Tämä mahdollistaa sen, että sosiaalitoimistossa voidaan keskustella asiakkaan mahdollisuuksista ja selvitetävistä asioista jo ennen aktivointipalaveria.

Haastatteluissa nousi esille tiedon puute kuntouttavan työtoiminnan mahdollisuuksista ja erityisenä ongelmana vanhempien henkilöiden pitkäaikaistyöttömyys. Tiedon ei nähdä kulkevan tarpeeksi tehokkaasti alan ammattilaisilta valtuustoon ja esimerkiksi sosiaalilautakuntaan, jolla tulisi olla tietoa näistä asioista. Vanhempaa väkeä koskevasta kuntouttavasta työtoiminnasta ja pitkäaikaistyöttömyydestä ei keskustella riittävästi. Sitä vastoin nuorten työttömyyteen on panostettu kiitettävästi.

No eipä se hirveen usein tuu. Noin kerran vuodessa, ja meille lautakuntaan tulee se lehti, mikä sen nimi nyt onkaan, muutaman kerran vuodessa, jossa on ollut ne asiat, ja sitten tulee tilastot. Ja ne ovat olleet valtuustossakin asti. (H.8)

6.6.3 Parannusehdotuksia

Haastatteluissa annettiin myös parannusehdotuksia käytännön työtoimintaan. Aloitettaessa kuntouttavaa työtoimintaa, etsittäessä asiakkaalle työpaikkaa ja siitä sovittaessa, työnantajat haluaisivat enemmän tietoja asiakkaasta. Kysymyksiä herättivät asiat, kuten mitä asiakas on tehnyt aikaisemmin työkseen, milloin hän on kouluttautunut sekä mitä rajoitteita hänellä on työn tekemiseen.

Kaivattiin myös palautelomaketta, joka on ollut myös sosiaalitoimiston toive. Tällä hetkellä palautelomake on jo käytössä Nuorten työpajalla. Eräs kaupungin yksikkö ollut oma-aloitteinen ja tehnyt työntekijälleen eräänlaisen tavoiteohjelman, jotta työstä saadaan asiakkaalle pitkäjänteisempi ja haastavampi.

Yleensä pyritään siihen, että kun on ollut pari viikkoa, niin soitetaan miten menee niin työnantajalta, ohjaajalta ja nuorelta ----- Lopussa tavataan ohjaajan ja nuoren kanssa ja keskustellaan mikä on mennyt hyvin ja mitä pitää parantaa, jos lähtee muualle. Tällaista palautekeskustelua. (H.2)

Asiakkaan aloittaessa työn jossakin kaupungin yksikössä, kaivattiin jonkun verran ohjaajaa. Ohjaaja opastaisi asiakasta käytännön töissä, neuvoisi askarruttavissa kysymyksissä ja olisi tukena, kunnes asiakas pääsee alkuun. Jos pitkäaikaistyötön tulee Nuorten Työpaja Aktivan kautta, pajan omat ohjaajat käyvät työpaikoilla opastamassa. Vanhempien työttömien kohdalla tällaista toimintaa ei tällä hetkellä ole, ja se koetaan puutteena.

Sekin vaihtelee, mutta kyllä sen tarve olisi välillä ollut, ja olisi tehnyt sen, että se olisi sujunut paremmin. (H.5)

Et kyll se mun mielestä sen kuntouttavan työn aikana, niin siellä pitäis olla mukana tukea enemmän siihen omatoimisuuteen siinä työnhaussa riippuen siitä kuntouttavan työn tarpeesta. Joissain paikoissa olen nähnyt tai lukenut, että on jokin työnhakuintenssiivi, että pitää hakea paikkoja. Tai näin, että jos puuttuu jokin lupakortti tai hygieniapassi, niin tavallaan siinä otettais selvää.----- (H5)

----- Se edellyttäisi, että siellä olisi vetäjä, joka pystyisi motivoimaan ulkopuoliseen aikaan esimerkiksi työn hakuun, opiskeluun tai muuhun. Että ne ymmärtäisi, että se on vaan välietappi. (H.5)

Kuntouttavan työtoiminnan tarkoituksena on, että sen aikana henkilö kuntoutuu ja palaa avoimille työmarkkinoille. Monien kohdalla se ei syystä tai toisesta onnistu. Monet ovat olleet kuntouttavassa työtoiminnassa jopa vuosia tai lyhempiä jaksoja aina silloin tällöin. Työpaikoissa toivomuksena oli, että työpaksot, olivat ne minkä nimisiä tahansa, olisivat pitempiä ja että olisi mahdollista luoda pysyviä työpaikkoja. Tämä mahdollistaisi suunnitelmallisuuden pitemmäksi aikaa, eikä heille tulisi muutaman kuukauden välein uusi ihminen opetettavaksi. Se on nykyisessä vaikeassa kuntataloudessa hankala yhtälö, kun pitää saavuttaa säästöjä eikä uusia henkilöitä voida palkata.

Joo ja varsinkin sen takia ettei tulisi sellaista sahaamista, että täältä tulee henkilö töihin, ja on sen hetken, ja sit häipyä jonnekin. Kuluu vuosi kaksi ja tulee takaisin taas tätä kautta. Semmoista en halua, vaan pitäisi olla oikeasti rakentavaa toimintaa joka johtaa johonkin. (H.6)

Palkattaessa henkilöitä yksityiselle sektorille, yritykset kaipaavat yksinkertaisia ja nopeita ratkaisuja. Heillä on monesti tilanteita, jolloin heidän tulee saada nopeasti tekijä johonkin työhön. Aina kunnalliset ja TE-toimiston byrokraattiset koukerot eivät jousta riittävästi. Monenlainen paperisota pelottaa työnantajia, mutta nyt kunta on palkannut henkilön avustamaan näissä asioissa.

6.6.4 Kierrätyskeskus ja Nuortenpaja

Paraisten kaupungissa toimii kierrätyskeskus, jossa työskentelee paljon kuntouttavassa työtoiminnassa olevia henkilöitä. Kierrätyskeskuksen toiminnan pyörittämisestä vastaa Kaarinan Työttömät ry, jolle kaupunki on myöntänyt 48 000 € avustuksen vuoden 2014 vuokratilauksiin ja kierrätyskeskuksen vastaavan palkkakustannuksiin.

Nuorten työpaja Aktiva on tarkoitettu 15–28-vuotiaille. Nuori voi joko työskennellä pajalla tai sieltä käsin etsiä nuorelle työpaikkaa jostakin kaupungin yksiköstä. Pajan työntekijät auttavat nuoria koulutusasioissa, hakemusten teossa ja erilaisissa elämänhallinnan ongelmissa. Aktivalla on yhteistyötä koulujen kanssa. Tärkeä työmuoto on auttaa nuoria, joilla ei ole paikkaa peruskoulun jälkeen. Aktivan toiminta rahoitetaan ELY-keskukselta anottavalla rahoituksella, joka on vuodelle 2014 70 000 €. Tällä rahoitetaan kahden ohjaajan palkka. Tämän lisäksi tulee Opetus- ja kulttuuriministeriöltä haettu 30 000 € tuki etsivän nuorisotyöntekijän palkkaamiseen. Ohjaajien lisäksi on toiminnanjohtaja, jonka palkkakustannuksiin osallistuu Paraisten kaupunki. Kaupunki osallistuu myös muihin toimintakuluihin.

Työpaikkojen tarve tuntuu kasvavan jatkuvasti, ja kunnille tulevat uudet rahalliset velvoitteet lisäävät kuntouttavan työtoiminnan paikkojen kysyntää. Haastattelussa on tullut esille joidenkin halu yhdistää kierrätyskeskuksen ja Nuorten työpajan toiminta. Näin saataisiin osaaminen keskitettyä yhteen paikkaan, ja kaikkien saatavilla olisi ohjaajia neuvomassa. Ohjaajien panosta kaivataan erityisesti siihen, että he motivoisivat työttömiä hakemaan niin sanottuja tavallisia töitä kuntouttavan työtoiminnan aikana. Tavoite on, että kuntouttava työtoiminta olisi vain välietappi. Jos molemmat ryhmät olisivat samoissa tiloissa, nuoret ja vanhemmat työttömät oppisivat toinen toisiltaan.

Nuorten työpajalla tehdään puutöitä ja jonkin verran korjaustöitä. Kierrätyskeskuksessa on tavaroiden myyntiä, pienimuotoista sähkötarvikkeiden korjausta ja tavaroiden kuljetusta tilauksesta. Näiden toimien lisäksi on mietitty mahdollisia uusia toimia, kuten kahvilatoimintaa, kädentaitopajaa ja pienimuotoista kierrätystä. Kahvilatoimintaan voisi liittää sen, että työttömät voisivat tulla sinne päivittäin ja saada yhden lämpimän aterian päivässä. Toimintaa pyöritettäisiin työttömien voimin. Heidän lisäksi kahvilan toiminnasta vastaisivat ohjaajat.

6.6.5 Työpaikkojen löytyminen

Paraisten kunnan mahdollisuus työllistää pitkäaikaistyöttömiä eri yksiköihinsä vaihtelee suuresti. Koska kunta on pieni, yleisellä tasolla ajatellen työpaikkoja on vähän. Nykypäivänä yleinen töiden ulkoistaminen on myös vaikuttanut töiden määrään, sillä esimerkiksi siivoustyö on ulkoistettu. Siivoustyö on perinteisesti mielletty helposti opittavaksi työksi, johon voi mennä vähäisellä koulutuksella.

Teknisellä alalla tukityötä ei voida usein tarjota sen vuoksi, että työssä käytetään kalliita laitteita, joiden käyttäminen vaatii taitoa. Jonkun pitäisi olla koko ajan opastamassa ja ohjaamassa työntekoa. Monia töitä tehdään aliurakoitsijoiden voimin, joten palkkaaminen ei ole mahdollista. Teknisen alan työt ovat myös usein raskaita, joten ne vaativat tekijältään hyvää kuntoa. Haastatteluissa nousi myös esille, että koneet ja tarvikkeet ovat kalliita, joten niiden luottaminen kaikille ihmisille ei tule kysymykseen. Toki se voi kuulostaa asenteelliselta, mutta asia tulee kuitenkin ottaa huomioon.

Joo mä oon sanonut, että meillä on töitä, se on ihan talvikuukaudet silloin on vähemmän. Kovat pakkaset, niin urakoitsijallakaan ei ole töitä. Aputöihin tarvitaan aina. Kun kaivinkone kaivaa, niin siinä tarvii olla joku katsomassa ettei tule kaapelivaurioita. Ja vähän lapion kanssa, kun ei voi kauhan kanssa kaivaa. Tämmöisiä on aina. Semmoisia me haluttaisiin, että olisi pidempiaikaisia. (H.3)

Paraisilla on paljon pieniä ja keskisuuria yrityksiä sekä isoja tehtaita, joiden suuntaan katsotaan toiveikkaasti. Silta-projektiin palkattu työllisyysohjaaja on yhteydessä yksityisiin työnantajiin ja kartoittaa heidän tarpeitaan ja mahdollisuuksiaan palkata uusia työntekijöitä. Työllisyysohjaaja tekee yhteistyötä sosiaalityöntekijöiden, työllisyyskoordinaattorin ja TE-toimiston kanssa ja saa heiltä tietoa työnhakijoista. Tehtävään on saatu erittäin pätevä henkilö, jolla on ennestään suhteita työnantajiin ja tuntemusta Paraisten talousalueesta.

Yksityisen sektorin työllistymisen haasteena on maamme nykyinen taloudellinen tilanne. Moni niin sanottu terve ja koulutettu henkilö on ilman työtä. Matalan kynnyksen työpaikkojen löytyminen ei ole helppo tehtävä.

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

Olen tutkinut Paraisten kaupungin pitkäaikaistyöttömien työllistymistä ja mahdollisuuksia löytää työpaikka. Aineisto koostuu haastatteluista, joita täydentämään olen kerännyt tilastollisia lukuja. Viimeisessä luvussa haluan tehdä yhteenvedon aktivointien ja työllistämisen tuloksista.

Työttömyys Paraisilla on varsin alhainen verrattuna muihin alueen kuntiin. 30.9.2013 työttömyysaste Paraisilla oli 5,6 %, kun koko maan työttömyys oli 10,9 % ja Varsinais-Suomessa 11 %. Pitkäaikaistyöttömien määrät ovat kuitenkin lisääntyneet vähitellen. Kunnan maksamien työmarkkinatukiosuuksien määrä on jatkuvasti kasvanut.

Valtiovallan kaavailut nostaa kuntien maksamaa työmarkkinatukiosuutta tuo vuoden 2015 alusta lähtien ison haasteen myös Paraisten kunnalle. Tilanne tällä hetkellä on hyvä, sillä kunnan maksuosuudet ovat Varsinais-Suomen pienimpiä. Kunta onkin varautunut tähän panostamalla uuteen työntekijään, jonka tehtäväksi tulee etsiä työpaikkoja yksityissektorilta yli 29-vuotiaille asiakkaille. Kunnassa on myös ollut vuoden 2013 alusta lähtien työllisyyskoordinaattori, jonka tarpeellisuus on jo havaittu. Aikaisemmin esimerkiksi aktivointipalavereja hoitivat sosiaalityöntekijät muun työnsä ohella.

Haastatteluissa korostui selkeästi kaikkien kunnan virkamiesten halu työllistää. He näkivät asian tärkeänä. Esteinä työpaikkojen löytymiselle kaupungin sisältä oli lähinnä se, että yksiköt eivät voineet ottaa samanaikaisesti useita työntekijöitä. Heillä ei ollut resursseja ohjaukseen.

Monet pitkäaikaisasiakkaat eivät sovellu työpaikkoihin, sillä heillä on monenlaisia elämänhallinnan ongelmia, kuten mielenterveysongelmia ja alkoholiongelmia. Paraisilla on päihdekoordinaattori ja päihdehoitaja, jotka tekevät arvokasta työtä heidän ongelmiansa ratkaisemiseksi. Nämä asiakkaat eivät kuitenkaan ole saaneet eläkepäätöstä vaan elävät toimeentulotuella. Paraisten kaupungista puuttuu matalan kynnyksen päivätoimintayksikkö, jonne voisi tulla jokainen halukas. Yksikössä järjestettäisiin työtoimintaa, johon asiakkaat voisivat osallistua. Tämä täyttäisi kuntouttavan työtoiminnan kriteerit, ja kaupunki säästäisi näin työttömyyskorvausten kuntaosuuden maksuissa.

Haastatteluissa esitettiin myös parannusehdotuksia. Kuntouttavan työtoiminnan osalta toivottiin enemmän ohjausta työn alkuvaiheeseen, kun kaikki on uutta. Työtä haluttiin muuttaa suunnitelmallisemmaksi ja tavoitteellisemmaksi niin, että kaikki toiminta kirjataan ylös.

Tutkimukseni ja keskustelut työntekijöiden kanssa on mielestäni nostanut esille pitkäaikaistyöttömien asiaa. Keskusteluni sosiaalilautakunnan puheenjohtajan kanssa antoi erityisesti toiveikkuutta siitä, että hän ottaa asian esille päivätoimintakeskuksen perustamista miettivässä työryhmässä.

LÄHDELUETTELO

Alasuutari Pertti (2011): Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

Anttila Anu-Hanna (2000): Sosiologista keskustelua; Ohjeisto tieteellisen tutkielman tekoon. Turun Yliopisto/Sosiologian laitos. Turku: Digipaino.

Anttila, Pirkko (1996): Tutkimisen taito ja tiedon hankinta. Helsinki: Akatiimi.

Arnkil Robert & Spangar Timo & Jokinen Esa (2012): Selvitys heikossa työmarkkina-asemassa olevien palveluista Pohjoismaissa sekä Alankomaissa, Isossa-Britanniassa, Saksassa ja Ranskassa. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Edita Publishing Oy.

Becker Howard S (1998): Tricks of the trade. How to think about your research while you're doing it. The University of Chicago.

Brunila Anne (2004): Osaava, avautuva ja uudistuva Suomi.

Duell Nicola & Grubb David & Singh Shruti (2009): Activation Policies in Finland. OECD Social Employment and Migration Working Papers No. 98.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus: Varsinais-Suomen työllisyyskatsaus 4/2014

Eskola Jari & Suoranta Juho (1996): Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Rovaniemi: Lapin Yliopistopaino.

Graversen Brian Krogh & van Ours Jan (2011): An Activation Program as a Stick Job Finding. Tilburg University, Tilburg, the Netherlands.

Hiilamo Heikki & Karjalainen Jouko & Kautto Mikko & Parpo Antti (2004): Tavoitteena Kannustavampi toimeentulotuki. Tutkimus toimeentulotuen lakimuutoksista. Tutkimuksia 139. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2004): Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Ihalainen Lauri (2012): Työ- ja elinkeinoministeriö. Tiedotteet: Työ, Puolet pitkäaikaistyöttömistä laajan kuntakokeilun piiriin.

Ilmonen Kari & Kerninen Päivi & Lindberg Erja (2011): Työelämäosallisuuden lisääminen. Sosiaali- ja terveysministeriö.

- Jahoda Marie & Lazarsfeld Paul F. & Zeisel Hans (2002): Marienthal. Transaction Publishers.
- Julkunen Raija (2008): Uuden työn paradoksi. Keskusteluja 2000-luvun työprosesseista. Vastapaino.
- Juvonen Leena & Vehkasalo Ville (2011): Pitkäaikaistyöttömien työllistyminen ja syrjäytymisen ehkäisy. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomus 7/2011. Edita Prima Oy. Helsinki.
- Kananoja Aulikki (1997): Murros on mahdollisuus: sosiaalityön selvityshenkilön raportti. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen työryhmämuistio 1997:8. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus.
- Kangas Olli (2014): Osallistava sosiaaliturva Tanskassa: aktiivista työlinjaa vai alentavaa pakkotyötä? Kelan tutkimusosaston blogi.
- Karjalainen Vappu & Saikku Peppi & Pasuri Auvo & Seppälä Anja, Stakes (2008): Mitä on aktiivinen sosiaalipolitiikka kunnissa? Valopaino Oy 2008.
- Karjalainen Vappu & Karjalainen Jarno (2011): Kuntouttava työtoiminta kunnissa. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Juvenes Print Tampereen Yliopistopaino Oy.
- Karjalainen Vappu & Karjalainen Jarno (2010): Kuntouttava työtoiminta – aktiivista sosiaalipolitiikkaa vai työllisyyspolitiikkaa? Helsinki: Yliopistopaino.
- Karjalainen Jouko & Raivio Helka (2010): Toimeentulotuen jakolinjat. Teoksessa Sakari Hänninen, Elina Palola, Maija Kaivonurmi (toim.) Mikä meitä jakaa? Sosiaalipolitiikka kilpailuvaltiossa. Teema 7. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Kallio Olavi & Meklin Pentti & Tammi Jari, Työ- ja elinkeinoministeriö (2008): Kuntouttavan työtoiminnan vaikutukset kunnille vuonna 2006. Edita Publishing Oy.
- Keskitalo Elsa & Heikkilä Matti & Laaksonen Seppo (2000): Toimeentulotuen muutokset. Vuoden 1998 perusturvamutosten arviointitutkimuksen loppuraportti. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisuja 2000:16. Helsinki.
- Keskinen Susanna (2013): Sosiaalityö Työvoiman Palvelukeskuksissa. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, sosiaalityö.
- Kotiranta Tuija (2008): Aktiivisuuden paradoksit. Jyväskylä University Printing House.
- Kerätär Raija & Vappu Karjalainen (2010): Pitkäaikaistyöttömällä runsaasti hoitamattomia mielenterveyshäiriöitä. Suomen Lääkärilehti.
- Kuivalainen Susan (2013): Toimeentulotuki 2010-luvulla. Tutkimus toimeentulotuen asiakkuudesta ja myöntämiskäytännöistä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Juvenes Print Suomen Yliopistopaino Oy Tampere 2013.
- Kuronen Marjo (2011): Local production system and employment opportunities for women. City of Jyväskylä, Finland. FLOWS WP 2 local report (julkaisematon).

Laki Kuntouttavasta työtoiminnasta 2001

Laine Markus & Bamberg Jarkko & Jokinen Pekka (2007): Tapaustutkimuksen taito. Helsinki: Yliopistopaino.

Louhelainen Pekka (1985): Sosiaalityö. Kirjalliseen materiaaliin perustuva kuvaus suomalaisesta sosiaalityöstä. Helsinki 1985.

McDonald Catherine & Marston Greg (2008): Australian Social Work. Motivating the Unemployed? Attitudes at the Front Line. The University of Queensland, Queensland, Australia.

Mäntysaari Mikko (1991): Sosiaalibyrokratia asiakkaiden valvojana. Sosiaalipoliittisen yhdistyksen tutkimuksia 51. Vastapaino Tampere 1991.

Niemi Heidi (2012): Työttömien henkilöiden työllistymisen tukeminen kunnan tehtävänä. Artikkelit Työpoliittisessa Aikakausikirjassa 4/2012.

Palola Elina & Hannikainen-Ingman Katri & Karjalainen Vappu (2012): Nuoret koulutuspuodokkaat sosiaalityön asiakkaina. Tapaustutkimus Helsingistä. THL raportti 29/2012. Helsinki.

Paraisten kaupunki: Dokumentteja työllisyydestä.

Paraisten kaupungin talousarvio 2014 ja taloussuunnitelma 2014–2016.

Parpo Antti & Ala-Kauhaluoma Mika & Keskitalo Elsa (2001): Arvioita kuntouttavan työtoiminnan lain vastaanotosta. Helsinki Stakes.

Pihl Anu (2012): Kuntouttava työtoiminta voimaantumisen katalyyttinä. Sosiaalityön pro gradutyö. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylän Yliopisto.

Ruusuvuori Johanna & Nikander Pirjo & Hyvärinen Matti (2010): Haastattelun analyysi. Vastapaino Tampere.

Saarialho Aarne: Köyhäinhuitolainsäädäntö. Porvoo 1935.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2012): Kaste 2012–2015, Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma. Juvenes Print Tampereen Yliopistopaino Oy.

Sosiaali- ja terveysministeriö (2014): Osallistava sosiaaliturva. Työryhmän väliraportti 2014/11.

Suortti Juho (2012): Aktivoituminen henkilökohtaisena päätöksentekoprosessina aikuissosiaalityössä. Sosiaalityön pro gradutyö. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Jyväskylän Yliopisto

Tuomi Jouni & Sarajärvi Anneli (2009): Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. 5. Painos. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.

Ukkola-Kettula Aino (2000): Lainsäädäntömuutosten vaikutukset toimeentulotukeen vuosina 1998–1999. Suomen Kuntaliitto ja Turun Yliopisto. Helsinki.

Yin Robert K. (1994): Case study research – design and methods. Newbury Park, Ca: SAGE.

Työ- ja elinkeinoministeriö (2013): Ohjeistus Nuorisotakuusta. www.tem.fi,

Paraisten kaupungin nettisivut www.parainen.fi

Kansaneläkelaitos www.kela.fi

Kaarinan kunnan nettisivut www.kaarina.fi

Teemahaastattelukysymykset

Mikä on työtehtäväsi kunnassa?

Miten koet kuntouttavan työtoiminnan?

Onko kunnassa työllistymisstrategia?

Mitä vaikutuksia kuntouttavasta työtoiminnasta on kunnalle?

Onko kuntouttava työtoiminta mielestäsi hyödyllistä?

Onko kunnalla kehittämissuunnitelmia?

Miten haluaisit kehittää työtoimintaa?

Miten koet yhteistyön muiden viranomaisten kanssa?

Miten valtiolta voisi auttaa työtoiminnan järjestämisessä?

Onko vaikeaa sijoittaa henkilö työtehtäviin työpaikalla?

Muiden työntekijöiden suhtautuminen kuntouttavan työtoiminnan työntekijään.

Työntekijöiden sitoutuminen tehtäviinsä

Kuinka paljon aktivointisuunnitelmia on tehty?

Kuntouttavaan työtoimintaan osallistuneiden määrät?

Haastattelupyyntö

Hei

Olen sosiaalityön opiskelija Jyväskylän yliopistosta, ja teen pro gradu -tutkimusta kuntouttavasta työtoiminnasta kunnan näkökulmasta. Työskentelen tällä hetkellä Paraisten kaupungin sosiaalitoimiston vt. aikuissosiaalityöntekijänä.

Haluan tutkimuksessani tutkia kuntouttavaa työtoimintaa ja sen vaikutuksia Paraisten kaupungissa. Haluan näin lähestyä teitä ja toivon, että olette kiinnostuneita osallistumaan tutkimukseen.

Haastatteluun kuluu aikaa noin puolesta tunnista tuntiin. Haastattelut voidaan tehdä päivällä tai työajan jälkeen. Toivoisin kiinnostuneita ottamaan minuun yhteyttä sähköpostilla tai puhelimitse ja sopimaan ajan. Toivoisin haastatteluiden tapahtuvan touko- ja kesäkuun aikana.

Tutkimus on vapaaehtoinen ja tutkimuksessa kukaan ei esiinny nimellä, vaan anonymiteetti säilytetään. Tutkimuksen valmistuttua kaikki nauhoitetut haastattelut ja litteroinnit hävitetään.

Pirjo Portman

pirjo.portman@parainen.fi

työpuhelin 040 488 5694

kotipuhelin 050 596 0681